Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...инай 1921 оной ...рин 21-һээ гарана | № 51 (13846) | 1975 оной мартын 1, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

„Тамбовско областиин партийна организацида шүүмжэлэл болон ...өө шүүмжэлгын ямараар хэгдэдэг байһан тухай" асуудал КПСС-эй ...ральна Комитет хаража үзэбэ.

...эй XXIV съездын, пар...тральна Комитедэй Пле...й шиидхэбэринүүдые бэе... Тамбовско областиин пар...организаци ажахын, соёл ...ын байгуулалтые, ажалша...мүнис ёһоор хүмүүжүүл...тэлбэрилхэ хэрэг һайжа...талаар тодорхой хүдэлмэри ... Зүгөөр байһан дутагдал...усадхахын, даалгагдаһан ...түлөө кадрнуудай харюу...дээшэлүүлхын тула пар...шагдамал онол арга боло...шүүмжэлэл болон өөрыгөө ...элые КПСС-эй обком, ...уд болон райкомуудай хү...хэрэглэдэг байгаа һаань, ... үрэ дүнгүүдынь бүришье ...а магадгүй һэн.

...иин промышленность, хү...ы табан жэлэй түсэбөөр ...һанһаа ехэ удаанаар ... Капитальна барилгын тү... бүри таһалдана, үйлэдбэ...г үрэ дээшэлүүлхэ нөөсэ ...омжонууд һулаар ашаг... Ажалдаа эзэн бусаар хан... кадрнуудай һэлгэлдэл...жалай журам эбдэлгэһээ, ... зөөри хулгайлха ябадал...жо, гээлтэ хоролто ехэ ...андаа. Эдэ болон бусад ду...уд зүбөөр сэгнэгдэнэгүй, ... органуудта, эхин парт...шинуудта шууд сэхээр ...эгдэнэгүй.

...өө хүдэлмэриие, ажал хэ...ндалые шүүмжэлхы ёһоор ...э талаар КПСС-эй обком ...аруулнагүй, энэ талаар ...горкомуудые, райкомуу...н парторганизацинуудые ...ргана. Арадай ажахын тү... даабаринуудай дүүргэл...даггүй кадрнуудта шанга ...оигданагүй. Партийна, гү...урам эбдэдэг, даажа бай...алаа буруугаар хэрэглэ...лмэрилэгшэдтэ даамгай...аха ушар үзэгдэнэ. Пар...лон комитедүүд ёһотой ...ы хүдэлмэриин орондо ...ото шиидхэбэринүүдые бэ... болон баталан абалсада, ...углаануудые үнгэргэлгэдэ ...ралаа зорюулна. Плену...лон партийна суглаанууд ...дэдэг элидхэлнүүд дотор ...улгын гансал һайн талые ...да анхарал хандуулагда...н шүүмжэлэл хэгдэхэдэа, ...хүн сэхэ заагдадаггүй, хан... үрэ дүнгүүд тоологдоод ...дэг, партийна, совет, ажа...нуудай, мүн тодорхой хү...үдэлмэриин онол аргада ... дутуу дунданууд тайлба...тгүй байха юм. Энэ ...нүүдэй үгэ хэлэлгэндэ нү...

лөөлдэг байна. Гэбэл, заримдаа үгэ хэлэлгэ тоосоо хэхэһээ, туйлаһан амжалтанууд тухайгаа мэдээсэхэһээ үлүү гарадаггүй байна.

Дороһоо гараһан шүүмжэлэл муугаар хүгжөөгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада обкомой, Инжавинска, Уметскэ, Жердевскэ райкомуудай пленумүүд дээрэ хүдэлмэриин дутагдалтай байгаашье һаа, тэдэнэй бюро, секретарьнар болон таһагуудта зорюулагдаһан шүүмжэлэл хэгдээгүй байха юм. Партийна комитедүүд ажал ябуулга тухайгаа коммунистнуудтаа мэдээсэдэггүй байһанһаань, пленумүүдые, партийна суглаануудые үнгэргэхэдөө, сагай хэмжээе үлүүсэ ехээр баримталдаг байһанһаань боложо, коммунистнуудай эдэбхи доошолно. Ажалша коллективүүдтэ, профсоюзай, комсомолой, хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ, үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөнүүд дээрэ шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые хүгжөөхэ ябадалда анхарал багаар хандуулагдана.

Партийна органууд шүүмжэлэлдэ буруугаар хандаха баримтануудта хурсаар ханданагүй, Зарим хүдэлмэрилэгшэд ажаглалтануудые аман дээрээ зүб гэжэ тоолоод, дутагдалнуудые усадхаха талаар юушье хэдэггүй байха юм. Тамбовско, Мичуринска городуудай, Кирсановска районой парторганизацинуудта шүүмжэлэлые хорихо, шүүмжэлхы ёһоор үгэ хэлэлэнэй түлөө хашаха ябадалнууд үзэгдэһэн байна, теэд энээнэй түлөө зэмэтэй хүнүүд саг соогоо харюусалгада хабаадуулагдаагүй байшоо.

«Тамбовская правда» гэжэ областной газетэдэ, городуудай, районуудай газетэнүүдтэ үйлэдбэриие хүгжөөхэ, хүн зониие хүмүүжүүлхэ, партийна организацинуудай, хүтэлбэрилхы кадрнуудай ажал ябуулгын асуудалнуудаар шүүмжэлхы статьянууд, корреспонденцинүүд, ажалшадай бэшэгүүд үсөөнөөр толилогдоно. Толилогдоһон материалнууд тодорхой бэшэ, үнэмшэстэйгөөр баримталагдаһан бэшэ байдаг. Партийна комитедүүд хэблэлдэ гараһан материалнуудай нүлөөн тухай бага оролдоно, олонхи ушарта газетэнүүдтэ толилогдоһон шүүмжэлхы материалнуудта анхаралаа хандуулдаггүй байха юм.

Эндэ дурсагдаһан дутагдалнуудые усадхахыень, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ тухай КПСС-эй XXIV съездын заабаринуудай, партиин Уставай эрилтэнүүдэй дүүргэлтые хангахыень КПСС-эй Тамбовско обкомые, горкомуудые, райкомуудые КПСС-эй Центральна Комитет уялгалаа.

Мүнөөнэй үе сагта, коммунис байгуулалтын шиидхэгдэхэ байһан зорилгонуудай ехэ, орёо боложо байхада, ажахыгаа ашаг олзотойгоор эрхилхэ болон ажал ябуулгын бүхы һалбаринуудта шанар тэдлэ эрьесын боложо байхада, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэл гээшэ эмхидхэхы, үзэл бодолой талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ арга байһан туладаа бүри ехэ удха шанартай боложо байна гээд, КПСС-эй ЦК онсолон тэмдэглэнэ. Манай туйлалтануудые, тэрэшэлэн шиидхэгдэхэ асуудалнуудые, дутагдалнуудые гүнзэгыгөөр, шүүмжэлхы еһоор шэнжэлхэ хэрэг саашадаа урагшаа дабшалтымнай шухала эрхэ нүхэсэл болоно гээд, нүхэр Л. И. Брежнев заагаа һэн. Шууд сэхэ шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлые үргэнөөр хүгжөөлгэ, партийна организациин политическэ талаараа бэхи байһанай, партиин, арадай үмэнэ уялгаяа зүбөөр ойлгожо байһанай тэмдэг мүн.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ КПСС-эй съезднүүдэй, партиин ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэхэ болон үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ нөөсэ арга боломжонуудые элирүүлжэ, бүри хүсэдөөр ашаглаха, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, продукци һайн шанаргайгаар, бага гаргашатайгаар бүри ехээр бүтээн гаргахын түлөө мүрысөөндэ олониитэ ажалшадай эдэбхиие хүгжөөлгэдэ областиин коммунистнуудые, бүхы ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ туһалха ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор заагдана. Гэзгдэһэн предприяти, барилга, колхоз, совхоз бүхэндэ ажал хэрэгэй ябасые шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлжэ, түсэбүүдээ, социалис уялгануудаа тэдэнэй дүүргэхэ тодорхой хэмжээнүүдые хараалжа, бэелүүлхэ хэрэгтэй. Мүн шэнэ хүсэнүүдые, илангаяа химическэ, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностьдахи шэнэ хүсэнүүдые түргөөр ашаглаха хэрэгтэй. Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай түргэн ургалтые хангаха, саахарай свёкло, наран сэсэг, хартаабха, овощ ургуулха болон бэлэдхэлгэдэ ушарһан дутагдалые усадхаха, газар тарялан, мал ажалаа бүри ехээр мэргэжүүлхэ хүдэлмэриие оролдосотойгоор ябуулха шухала. Гэр байра барилгада, хүн зониие культурна, ажаһуудалай талаар хангалгада байһан ехэ дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэй.

Кадрнуудые хүмүүжүүлгэдэ шүүмжэлхэ болон өөрыгөө шүүмжэлхэ онол аргые хүсэдөөр хэрэглэхые, хүнүүдтэ этигэхэ, хүнүүдые хүндэлхэ ябадалые даалгагдаһан хэрэгэй, партийна, гүрэнэй журам сахиха талаар шууд сэхэ эрилтэтэй зүбөөр зохилдуулан табихые КПСС-эй Тамбовско обкомдо, горкомууд болон райкомуудта дурадхагдаа. Түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргээгүй байһан, мүн эмхидхэхы, хүмүүжүүлхы ажал ябуулгадаа гарһаһан дутагдалнуудаа юрэнхы шалтагаануудаар сагааруулха гэһэн зарим хүтэлбэрилэгшэдэй эрмэлзэлгые шууд сэхээр буруушааха байна. Үзэл бодолой һайн шэнжэтэйгээр, социалис ёһоной эдэбхи үүсхэл гаргахаар, хуушарһан юумэндэ дуратүй байхаар бүхы хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ шухала. Алдуу гарһаһан хүнүүдые шүүмжэлхэһээ гадна, үйлэдбэриие хүгжөөхэ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэдэггүй, эдэбхи үүсхэл гаргадаггүй хүнүүдые шүүмжэлхэ хэрэгтэй.

Шүүмжэлэлдэ зүбөөр хандаха жэшээ хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө гарахань шухала. Асуудалые зүбөөр табиха, дороһоо гарадаг сэхэ шүүмжэлэлдэ эрхэ нүхэсэл байгуулха хэрэг, хүнэй хэлэһэнэй һүүлээр абтадаг хэмжээнүүдэй ашаг үрэнь нэн түрүүн хүтэлбэрилэгшэдһөө дулдыдаха байна.

Партийна ажабайдалай ленинскэ гуримые хүтэлбэри болгон, КПСС-эй обком, горкомууд болон райкомууд партийна шиидхэбэринүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ, зохёохо болон бэелүүлгэдэ бүхы коммунистнуудай эдэбхитэй хабаадалгые хангаха уялгатай. Партийна комитедүүдэй ажал ябуулга тухай партиин гэшүүдэй үмэнэ хэгдэдэг мэдээсэлнүүдые һайжаруулха шухала. Пленумүүд болон партийна суглаануудай һайнаар, коммунистнуудай бэе бэедээ, мүн партийна дээдын органуудта шанга эрилтэтэйгээр хандаһан оршон байдалда үнгэржэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ эгээн шухала асуудалнуудай табигдажа байха тухай саг үргэлжэ оролдохо шухала. Партиин Тамбовско обкомой, олон горкомууд болон райкомуудай пленумүүд дээрэ хэгдэдэг элидхэлнүүд шууд сэхэ, өөрыгөө шүүмжэлхы шэнжэтэй байха зэргэтэй.

Шүүмжэлэлэй нүлөө дээшэлүүлхэ зорилгоор дутуу дундануудые, тэдэниие ушаруулдаг шалтагаануудые саг соонь элирүүлжэ, усадхахын хойноһоо шанга хиналта табиха гэжэ дурадхагдаа. Шүүмжэлэл хорихо ябадалые шууд сэхээр усадхаха, шүүмжэлэлдэ буруугаар хандадаг, зүб ажаглалтануудые нэрэ хүндыемни бууруулна гэдэг, бэеынгээ талые нииитын хэрэгһээ үлүүгээр харадаг, шүүмжэлһэн хүнүүдһээ үһөөгөө абаха гэдэг хүнүүдые тушаалһаань сүлөөлхэ хүрэтэр зэмэлхэ, заһаха хэрэгтэй. Тиихэ зуураа, бэеэ һайрхаха, хардаха ябадалаар шүүмжэлэл һэлгэгдэхэ ёһогүй. Ленинэй зааһанай ёһоор, шүүмжэлэл хадаа «нүхэр ёһоной, сэхэ, тойруу бэшэ, хара амяа харадаггүй» байха ёһотой. Шүүмжэлэлэй үнэ сэн хадаа үгөөр бэшэ, харин табигдаһан асуудалнуудай зүб, үнэмшэстэй, олониитын удха шанартай байһаар тодорхойлогдохо ёһотой.

Ажал ябуулгынгаа онол аргые саг үргэлжэ һайжаруулжа байхыень, ажахын, соёл культурын байгуулалтые хүтэлбэрилхэдөө, хаа хаанагүй партийна шэнжэтэйгээр хандахые, партийна онол аргые нэбтэрүүлхые КПСС-эй обкомдо, горкомууд болон райкомуудта, партийна эхин организацинуудта КПСС-эй Центральна Комитет эрилтэ табина. Энээндэ һаад хэдэг бүхы юумые — бүдүүлиг зан гаргаха, нобшорхо, нютагайнгаа тала үлүүсэ хараха, хуушарһан ажалай онол аргые баримталха гэхэ мэтые шууд сэхээр шүүмжэлхэ хэрэгтэй. Парти болон правительствын заабаринуудай, өөһэдынгөө гаргаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгаха ябадал нүлөө ехэтэй, саг үргэлжын шэнжэтэй байха хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулха шухала.

Областиин советскэ, ажахын, профсоюзай, комсомолой организацинуудта шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүдые абаха шухала. Олониитэтэй холбоо барисаагаа саг үргэлжэ бэхижүүлжэ байха, хүнүүдэй эрилтэ болон һанал бодолые шэнжэлжэ байха, ажалшадай мэдүүлгэ болон бэшэгүүдтэ бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралтайгаар хандахыень хангаха хэрэгтэй.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлые хүгжөөлгэдэ хэблэлэй, олониитэдэ хүргэдэг мэдээсэл дамжуулдаг бусад бүхы зэбсэгүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай саг үргэлжын анхарал хандуулхыень партийна комитедүүдые КПСС-эй ЦК уялгалаа. Түрүү дүй дүршэл тарааха зуураа, областиин, городууд болон районуудай газетэнүүд ажал хэрэгэй дутагдалнуудые гүнзэгыгөөр элирүүлхэ, шалтагаануудыень шэнжэлхэ болоно, шүүмжэлхы материалнуудай шухала, гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн, шууд сэхэ тобшололнуудтай байхыень туйлаха шухала. Областиин ажабайдалай шухала асуудалнуудые хэблэлдэ зүбшэн хэлсэхыень хүдэлмэришэн болон хүдөөгэй корреспондентнүүдые үргэнөөр хабаадуулха шухала. Хэблэлэй гаргаһан дохёодо зарим хүдэлмэрилэгшэдэй ёһо тэдыгээр, хэрэгсээнгүйгөөр хандаха ябадалые хурсаар шүүмжэлхэ.

...ЕТСКЭ СОЮЗАЙ ...АЛАН ЗОХЁОГШОД, ...АЛАН НАРИЖУУЛАГШАДТА

...алан зохёолгын, уралан нарижуулгын дурадхал... арадай ажахыда ашаглаһанай үндэһөөр материал..., ажалай хүсэ ба мүнгэн зөөри түсэбтэ юһэдэхи та...дэ алмахын тула абаһан социалис уялгануудаа ... урид дүүргэжэ, гайхамшаг амжалтын туйлагда...дашарамдуулан, манай ороной ухаалан зохёогшод ...ан нарижуулагшадые халуунаар амаршалнаб. Тү...бан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо дүн ...4,4 миллиард үлүүтэй түхэригэй алмалта хэгдээ.

...аа үйлэдбэриин хэдэн миллион үүсхэлшэдэй — ...ри улам нарижуулан һайжаруулха, шэнэ техникэ ... технологи бүтээхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хүсэ, эр...гэжэл, оюун бэлигые зорюулдаг хүдэлмэришэдэй, ...эй, инженернүүдэй ба техникүүдэй зохёол бүтээ...алалта болоно. Ажалшадай техническэ бэлиг ша... хүгжөөхын, КПСС-эй XXIV съездын табиһан зо...удые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө олониитын ... мүрысөө дэлгэрүүлхын тула партийна, ажахын, ...зна ба комсомолой эмхинүүдэй ябуулдаг эмхид... хүдэлмэри тэдэ амжалтануудые туйлаха ябадал...уун туһа хүргөө.

...алан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай ажал ...дые Коммунис парти ехэ удха шанартайда тооло...дэм, техникын эршэтэ хүгжэлтын мүнөөнэй шата...жа тодорхойлолтонуудые, ухаалан зохёолгын ба ... нарижуулгын дурадхалнуудые арадай ажахыда ...өөр, хаһа саг соонь хэрэглэлгэ техническэ дэбжэл...ые түргэдхэхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэнэ. ...н зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай уран ...й үрэ дүнгүүд совет хүнүүдэй габшагай ажалаар ...гдаха, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээ...хэ, ажалай бүтээсын ургалта хангаха, продукциин ... һайжаруулха шэнэ нөөсэнүүдые бии болгоно.

...ССэй ЦК-гай декабриин (1974 оной) Пленумэй ...эринүүдтэ, 1975 он дотор социалис мүрысөө эм...э хуудалаар партида, совет арадта хандаһан ...сэй ЦК-гай Хандалгада харюу болгон, ороной ухаа...зохёогшод, уралан нарижуулагшадай дээшэлүүлгэдэ ...элтэ уялгануудые абажа байһандань баярламаар.

...ой ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад ... табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ абаһан социалис ...удаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ, техническэ ...ын түлөө тэмсэлшэдэй түрүүшын зэргэдэ дабша...э ороной өөһөйнгөө экономикые улам бэхижүүлхэ ниитэ ...зохихо хубитаяа оруулха гээд батаар этигэжэ бай... КПСС-эй Центральна Комитет элирхэйлэн мэдүүл...

Л. БРЕЖНЕВ,
...оветскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ИЛАЛТЫН 30 ЖЭЛЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ

МУХАР-ШЭБЭР. Генеральна түсэбэй ёһоор аймагай түб тосхон хубилан шэнэлэгдэжэ байнхай. Энэ хүдэлмэриие 1973 онһоо эндэхи нүүдэл колонныи барилгашад хэдэг. Һаяхан А. К. Мирошниченкын хүтэлбэрилдэг комплексно бригада 16 байратай хоёр дабхар гэр шэнэ гудамжада ашаглалгада тушааба. Шэнэ гудамжада Агууехэ Илалтын 30 жэлэй ойн нэрэ үгтэнхэй. Үшөө 24 байратай гурбан дабхар хоёр гэр, 700 номертой АТС, сельскэ Соведэй байшан энэ үйлсэдэ үнөө зундаа ашаглалгада үгтэхөөр хүлеэгдэнэ.

Аймагай шэнэ түб бүхыдөө 40 гектар талмай эзэлхэ юм. Эндэ наймаанай центр, больницын комплекс, кинотеатр, дунда һургуули, интернат, СПТУ-гай 420 һуурһтай байра ба культурна ажаһуудалай бусад барилганууд бодохо. Шэнэ байранууд уураар дулаасуулагдаха, гэр бүхэндэ халуун, хүйтэн уһан, ванна байха зэргэтэй.

Аймагай больницын дэргэдэ хубсаһа угааха прачечна ашаглалгада үгтэбэ. Түс барилгые больница өөһэдынгөө хүсөөр хээ.

Манай корр.

БАМ

МҮНӨӨНЭЙ АГУУ БАРИЛГА

БАМ-ай барилгын эхилхэтэй хамта И. И. Кузьмин эндэ ажаллахаар ерээ һэн. Мүнөө И. Кузьмин КРАЗ гэжэ хүсэтэ машинаараа Таазаһаа Уоян тээшэ татагдажа байһан автомобильна харгыда элһэ шорой зөөнэ. Тэрэ үдэрэйнгөө нормые 180—190 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БАМ-ай түрүү жолоошон И. И. Кузьмин.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. С. АДОНИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Госбанкын зургаануудта олон жэлэй туршада, аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө Госбанкын Буряадай республиканска конторые эрхилэгшэ Анисим Стефанович **Адониниие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной февралиин 12.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

РСФСР-эй хүдөө ажахын түрүүшүүлые СССР-эй орден ба медальнуудаар шагнаха тухай

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ туйлаһан амжалтануудайнь, мүн 1974 ондо газар болон мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха талаар арадай ажахын түсэб болон абаһан уялгануудаа дүүргэхэдээ, ажалай габьяа харуулһанайнь түлөө шагнаха:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Бадмаев Дoржа Тугмиловичые — Зэдын аймагай Оёорой совхозой механизатор.

Бадмаева Цыржимидык Бадмаевнае — Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Балданова Норжима Чимитовнае — Ахын аймагай «Улаан-Аха» колхозой мал адуулагша.

Богатых Пётр Константиновичые — Баргажанай аймагай Шитханай совхозой мал адуулагша.

Брянский Виктор Андреевичые — «Сельхозтехникын» Сэлэнгын районно нэгэдэлэй экскаваторай машинист.

Валиев Курбангалий Валиевичые — Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой тракторист.

Власов Владимир Васильевичые — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой отделениие эрхилэгшэ.

Гаврилова Антонида Алексеевнае — Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой бригадир.

Галсанов Цыдып Доржиевичые — Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой парткомой секретарь.

Гармаева Цырен-Дулма Жамьяновнае — Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхозой һаалишан.

Гребенщиков Маркел Егоровичые — Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

Григорьев Филипп Евсеевичые — «Сельхозтехникын» Улаан-Үдын районно нэгэдэлэй дархан.

Гунсурунов Георгий Гомбожаповичые — Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном.

Гурожапова Цырен-Дулма Жамбаловнае — Яруунын аймагай Нарһатын совхозой һаалишан.

Гырылов Цырен Доржиевичые — Захаминай аймагай ажалшадай депутадуудай гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник.

Данько Александр Александровичые — Кабанскын аймагай ажалшадай депутадуудай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Дашиева Пылжит Базаровнае — Яруунын аймагай Нисэнгын совхозой хонишон.

Доржиева Евдокия Балдановнае — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой һаалишан.

Жанаев Владимир Доржиевичые — Хориин аймагай Үдын совхозой ахалагша хонишон.

Занграев Николай Григорьевичые — Загарайн аймагай «Гигант» колхозой ахамад зоотехник.

Замбулаев Иван Султумовичые — Сэлэнгын аймагай Химнын совхозой ахалагша хонишон.

Замбулаева Аграфена Петровнае — Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой гахайшан.

Затрутина Нина Алексеевнае — Улаан-Үдын аймагай «Дружба» колхозой һаалишан.

Иванов Иван Георгиевичые — «Сельхозтехникын» Хурамхаанай аймагай Могойтын отделениие эрхилэгшэ.

Истаев Дамнин Шагжеевичые — Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой комбайнер.

Ишиева Нима Эрдынеевнае — Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой һаалишан.

Калашников Александр Петровичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Кауров Филипп Михайловичые — Улаан-Үдын аймагай ажалшадай депутадуудай гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.

Козлов Иван Петровичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» совхозой директор.

Котлыков Василий Иннокентьевичые — Улаан-Үдын аймагай Сотниковой шубуунай фабрикын ахамад инженер.

Краснопеев Пётр Иннокентьевичые — «Сельхозтехникын» Хориин районно нэгэдэлые эрхилэгшэ.

Кубушенова Дарима Табитуевнае — Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай совхозой мал адуулагша.

Кузьмин Василий Яковлевичые — Хориин аймагай Дээдэ-Тайлсын совхозой парткомой секретарь.

Лубсандоржиева Ханда Доржиевнае — Хэжэнгын аймагай Чисаанын совхозой һаалишан.

Найданов Даша-Цырен Цыденовичые — Захаминай аймагай Михайловкын совхозой мал адуулагша.

Налётова Нина Николаевнае — Улаан-Үдын аймагай «Пригородный» совхозой бригадир.

Наволодский Александр Ивановичые — Кабанскын аймагай ажалшадай депутадуудай гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник.

Орлов Алексей Васильевичые — «Бурводстрой» трестын Улаан-Үдын оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын бригадир.

Павлова Екатерина Емельяновнае — Улаан-Үдэ хотын Улаан-Үдын шубуунай фабрикын ветеринарна врач.

Поддельский Иннокентий Павловичые — Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор.

Полуянов Яков Петровичые — «Сельхозтехникын» Хяагтын районно нэгэдэлэй жолоошон.

Раднаев Далай Ринчиновичые — Баргажанай аймагай Хилганын колхозой бригадир.

Разуваев Акиндин Корнеевичые — Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай совхозой хонишон.

Рахманов Вениамин Евграфовичые — Улаан-Үдын аймагай «Мартын 8» колхозой тракторист.

Смолин Ефим Терентьевичые — Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой тракторист.

Усольцев Николай Васильевичые — Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой тракторист.

Фомин Артём Александровичые — Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой тракторист.

Хамидулин Павел Галиевичые — Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозой механизатор.

Цыденжапов Доржо Цыбиковичые — Бэшүүрэй аймагай Бодонгуудай совхозой директор.

Цыденешеев Борис Шираповичые — Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой мал адуулагша.

Цыпылов Владимир Яковлевичые — «Бурводстрой» трестын Хэжэнгын оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын экскаваторай машинист.

Черных Анна Михайловнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой һаалишан.

Чумакова Нина Георгиевнае — Прибайкалиин аймагай «Зырянский» совхозой һаалишан.

Шабанов Владимир Николаевичые — Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Шакиров Тоир Низямудтиновичые — Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Эрдынеева Хандажап Гармаевнае — Яруунын аймагай Яруунын совхозой һаалишан.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 оной февралиин 15.

(Эхининь февралиин 28-най номерто).

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

А. А. ГРЕЧКО ДЕЛИҺЭЭ МОРДОБО

ДЕЛИ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко Москвадаа бусахын тула февралиин 27-до Делиһээ мордоо. А. А. Гречко Индиин оборонын министр Сваран Сингхын уряалаар, албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн байгаа.

Индиин оборонын министр Сваран Сингх, гүрэнэй оборонно промышленностиин министр Рам Нивас Мирдха, тэрэшэлэн СССР-һээ Индидэ байдаг элшэн сайд В. Ф. Мальцев, Индиин Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Д. П. Дхар гэгшэд А. А. Гречкые Палам гэжэ аэродром дээрэһээ үдэшэбэ.

А. А. Гречко февралиин 26-да Индиин сэрэгэй частьнуудай нэгэндэ, Амбала городой (Хойто Индиин Харьяна штат) райондохи авиационно соединенидэ ошожо уулзаһан, хөөрэлдэһэн байна.

А. А. Гречко тэндэһээ Делидэ бусаад, Индиин оборонын министр Сваран Сингхтэй хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлээ. Хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдынь хамтын коммюнике баталан абалгаар дүүрэбэ.

А. А. Гречко Сваран Сингхын хүндэлэлдэ зорюулжа, Делидэхи Совет посольстводо обед эмхидхээд, тэрэнь хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

Обедэй үедэ А. А. Гречко, Сваран Сингх үгэнүүдые хэлэбэ.

А. А. Гречко февралиин 27-до Москвадаа бусажа ерэ.

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ДАЙШАЛХЫ ШАДАБАРИ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, КОММУНИСТНУУДАЙ ЭДЭБХИ ХҮГЖӨӨХ

«Партийна документнүүдые һэлгэлгын дүнгүүд ба партийна эхин организацинуудай хүдэлмэрине саашадань улам һайжаруулха, коммунистнуудай эдэбхи хүгжөөхэ талаар областной партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал КПСС-эй областной комитедэй ээлжээтэ пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Тус асуудалаар КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. М. ПРОДАЙВОДА элидхэл хэһэн байна.

КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. М. ПРОДАЙВОДАГАЙ хэһэн элидхэлһээ

Областной партийна организацида партийна документнүүдые һэлгэлгэ хараалагдаһан болзор соогоо дүүрэһэн байна. Партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай ябуулһан эмхидхэлэй ба политическэ ехэ хүдэлмэри хадаа энэ шухала хэрэгые амжалтатайгаар дүүргэхэ эрхэ байдал олгоо. Документнүүдые һэлгэлгэ тухай асуудал комитедүүдэй пленум дээрэ, партийна эхин организацинуудай суглаан дээрэ зүбшэгдөө һэн. Парти доторой ажабайдалые саашадань эдэбхижүүлхэ, партийна хүтэлбэриин онол аргануудые улам нарижуулха, олониитын дунда ябуулагдадаг үзэл сурталай-политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэрине бүри һайжаруулха зорилго хараалһан үргэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Партийна документнүүдые һэлгэлгын бэлэдхэлэй хүдэлмэри республиканска болон аймагуудай хэблэлдэ үргэнөөр харуулагдаһан байха юм.

Партийна документнүүдые һэлгэлгын бэлэдхэлэй ябасые, хараалһан хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтые КПСС-эй обком саг үргэлжэ шалгажа, хинажа байгаа. Обкомой бюро дээрэ партиин хэдэн райком, томо парторганизацинууд документнүүдые һэлгэлгэдэ хэр бэлдэжэ байһан тухайгаа, мүн партийна хүдэлмэриин бусад асуудалаар тоосоһон. Жэшээнь, КПСС-эй ЦК-гай майн (1972 он) Пленумэй тогтоолые хэр дүүргэжэ байһан тухай асуудалаар партиин обкомой бюро дээрэ КПСС-эй Яруунын райком, Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой партком элидхэһэн юм. Захиргаанай ажал ябуулгые хинаха талаар аймагай партийна организациин ябуулдаг хүдэлмэри тухай КПСС-эй Баргажанай райком, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зорилгоор эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри эрхилдэг дүршэл тухай Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизаци мүн лэ обкомой бюродо тоосоо һэн. КПСС-эй ЦК-гай майн (1972 он) Пленумэй тогтоолые дүүргэхэ талаар партиин Кабанскын, Загарайн, Зэдын, Железнодорожно райкомуудай бэелүүлһэн хүдэлмэриин дүй дүршэл шэнжэлэгдэһэн, соггологдоһон зэргэтэй.

Партиин ЦК-гай майн Пленумһээ хойшонхи үедэ партийна организацинууд өөһэдынгөө хүдэлмэриин оншо шадабарие нилээд дээшэлүүлһэн, ажалша коллективүүдэй ажабайдалда анхаралаа ехээр табидаг болоһон байна. Диилэнхи олон коммунистнууд ленинскэ партиин гэшүүн байһан үндэр нэрэ зэргээ наринаар сахина, үнэн сэхээр, ажалай ульгэр жэшээ харуулан хүдэлнэ. Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябадаг, али олон үүсхэл, хүдэлөө дэлгэрүүлһэн коммунистнуудай аша габьяа энээниие гэршэлнэ бшуу.

Мүрысөө хүгжөөхэ хэрэгтэ коммунистнуудай эдэбхитэй оролсоһон олон жэшээнүүдые элидхэлшэ харуулаа. «Табан жэлэй түсэбые — дүрбэн жэлдэ!» гэһэн хүдэлөөе нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой, партиин гэшүүн Дарья Касьяновна Тумурова үүсхээ бэлэй. Тэрэнэй үүсхэлые предприятиин 1300 хүдэлмэришэд дэмжээ. Энэ предприятида хүдэлдэг коммунист Зинаида Григорьевна Ключникова эрхим шанартай продукци бүтээхэ үүсхэлдэ эхи табяа. Коммунист Александра Ивановна Гриф гэгшын жэшээгээр энэ комбинадта түхеэрэлгээ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэһэн хүдэлөөн дэлгэрээ һэн.

Зэдын аймагай партийна организацинуудай хүдэлмэри һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд һайжараа. Тэндэхи коммунистнууд үйлэдбэриин хэрэгтэ, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана, түрүү зэргэдэ ябана. Абаһан уялгынгаа дүүргэлтын түлөө харюусалга ехэтэй оролдолго гаргана.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөндэ партиин гэшүүд эмхидхэхы үүргэ дүүргэнэ. Арба гара мянган партиин гэшүүд болон кандидадууд коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. 1973 оной дүнгөөр ажалай амжалтын түлөө 603 коммунист орден, медальнуудаар, 4363 коммунист «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа бэлэй.

1970 онтой сасуулбал, табан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада промышленна үйлэдбэриин валовой продукциин хэмжээн 39,4 процентээр, худалдалгын — 43 процентээр ургаа. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин продукциин ургалтын хэмжээн мүн лэ һайн. Табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ тэмсэлдэ коммунистнуудай оруулһан ажалай ехэ хубитые дурдаха зуураа, хүдэлмэринингөө дүнгые шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр шэнжэлэн хараха шухала гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Энэ ажаглалта илангаяа гүрэнэй түсэб дүүргэжэ бирадаггүй предприятинуудта сэхэ хабаатай.

Шэлэй завод, жэшээнь, ходол гээгдэжэ ябана. Эндэхи партийна организациин нүлөө харагданагүй. Үйлэдбэриин шиидхэхы участогууд дээрэ коммунистнууд үсөөнөөр хүдэлнэ. Партийна зарим хүнүүд ажалай һайн жэшээ харуулнагүй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой партийна организацие элидхэлшэ шүүмжэлээ. Энэ организаци үйлэдбэриин байдалда тон һулаар нүлөөлнэ, колхозойнгоо экономикые бэхижүүлхэ гэжэ оролдоногүй. Тэрэ ажахы гүрэндөө ехэ мяха үритэй, гарзада ехээр оронхой бшуу.

Капитальна барилга хадаа республикын арадай ажахын гол һалбаринуудай нэгэн. Энэ һалбариин хүндэ байдалтайе һайн мэдэнэбди. Тиигэбэшье доторойнгоо арга боломжонуудые зарим эмхи зургаанууд муугаар хэрэглэнэ. Барилгашадай олон коллективүүдтэ үйлэдбэриин, ажалай журам һула байна. Жиирэй хүдэлмэришэд, мүн инженерно-техническэ зарим хүдэлмэрилэгшэдшье дааһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандана. Энэ ушар партийна эхин организацинуудай нүлөөнэй һулаһаа болоно бшуу.

Буряадай барилгын управлениин 2-дохи СМУ-да коммунистнууд тон үсөөн. Партийна суглаанинь ёһын тэдысэ үнгэргэгдэдэг, захиргаанай ажал ябуулга, хиналта хангалтагүйгөөр табигданхай. Дутуу дундануудтай эбсэшэнхэй, бэе бэедээ ямаршье эрилтэ табидаггүй ушар партийна хүдэлмэриин ехэ дутагдалһаа унгитай бшуу. Иимэрхүү байдал автомобильна транспортын зарим предприятинуудта, «Сельхозтехникын» районно зарим отделенинүүдтэ, зарим леспромхозуудта үзэгдэнэ.

Гээгдэлдэ ороһон предприяти болон ажахынуудай партийна организацинуудай ажал ябуулга һайжаруулха, бүхы коммунистнуудайнь ажалай эдэбхи дээшэлүүлхэ асуудалда партиин обком, горком болон райкомууд анхаралаа онсо табиха уялгатай.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) Пленумэй тогтоолые, партида, совет арадта хандаһан КПСС-эй ЦК-гай Хандалга болон 1975 ондо социалис мүрысөө эмхидхэхэ тухай тогтоолнууд дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө хүдэлмэри мүнөө ажалша коллектив бүхэндэ үргэнөөр ябуулагдажа байна. Партийна организацинууд энэ хүдэлмэри толгойлжо, дутуу дундаяа усадхаха, үйлэдбэриин бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ, нөөсэеэ элирхэйлхэ уялгатай гээшэ.

Коммунистнуудай ниитэ политическэ эдэбхиин улам ургажа байһые тэмдэглэхэтэеэ хамта, ажалшадай ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэридэ али зэргын хэшээлтэйгээр тэдэнэй хабаадалсажа байһые элидхэлшэ харуулаа. Олон коммунистнууд Советүүдтэ һунгагданхай, депутадай үндэр уялгые дүүргэжэ байдаг. Һурган хүмүүжүүлгэ хадаа мүн лэ партийна шухала даабари болоно. Хэдэн зуун коммунистнууд лектораар, пропагандистаар, агитатораар хүдэлнэ. Областной партийна организациин гэшүүдэй 88,5 процентнь саг үргэлжын партийна даабари дүүргэдэг гээшэ. Гэхэтэй хамта коммунист бүхэн партийна даабаря һайнаар дүүргэнэ гэхын аргагүй.

Партийна документнүүдые һэлгэлгэ хадаа парти доторой демократи саашань хүгжөөлгэдэ гүнзэгыгөөр нүлөөлөө. Партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо гурим улам наринаар сахигдана. Партийна суглаанай, пленумэй үүргэ, үрэ дүнгынь нилээд һайжараа. Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ улам хурса болонхой, коммунистнуудай хэһэн ажаглалта, дурадхалнуудые хүсэндэнь хүргэхын тула ехэ оролдолго гаргагдана. Ажал ябуулга тухайгаа, абтаһан шиидхэбэринүүдэй хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай партийна органууд коммунистнуудтаа ходо мэдээсэжэ байдаг гуримтай болонхой.

Партийна суглаануудые саг соонь үнгэргэжэ байха эрилтэ партиин райкомуудай, парткомуудай, бюрогой хиналта доро абтанхай. Суглаанай үзэмжэдэ гол шухала асуудалнууд зүбшэгдэнэ, суглаанай бэлэдхэлдэ коммунистнууд олоор хабаадуулагдана. Энэ талаар ЛВРЗ-гэй, судна бүтээлгын, «Теплоприбор» заводуудай, «Шергинский», Яруунын совхозуудай, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудай болон бусадай партийна организацинуудай баян дүршэлтэй болоһые элидхэлшэ элирхэйлээ.

Гэбэшье зарим парторганизацинууд партийна суглаа үнгэргэлгэдэ хайша хэрэгээр хандана. Энэ ушар илангаяа партиин Бэшүүрэй, Хяагтын, Хориин райкомуудта хабаатай. Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» ба Калининай нэрэмжэтэ колхозуудай, Хэжэнгын аймагай «Первомайский» совхозой, Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхозой, «Заря» колхозой болон бусад хэдэн парторганизацинуудта коммунистнуудай суглаан үсөөнөөр, эмхидхэл муутайгаар болодог байха юм.

Ушар иимэһээ КПСС-эй райкомууд, партком болон бюронууд саашадаа партийна суглаа эмхитэйгээр, удха түгэсөөр үнгэргэхэ, тэрэнэй үрэ дүн һайжаруулха, коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ һургуули болгохо хэмжээ абаха уялгатай.

Саашань үгээ үргэлжэлүүлхэдээ, коммунистнуудай марксистско-ленинскэ һуралсалай, үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын асуудалда элидхэлшэ анхаралаа табяа. Партийна һуралсалай энэ үедэ улам гуримшаһые тэмдэглээ. Мүнөө 30 мянган коммунистнууд (96 процент) өөһэдынгөө үзэл сурталай, теоретическэ мэдэсые дээшэлүүлхэ һуралсалда ябана. Политһуралсалай дунда, дээдэ шатынь бүлэгүүдтэ һурадаг коммунистнуудай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно.

Пропагандистнарай кадрнуудые шэлэн томилхо, һургаха хэрэгтэ партиин обком, горком, райкомууд, партийна организацинууд анхаралаа ехээр хандуулдаг болоһые тэмдэглээ.

Гэхэтэй хамта зарим кружок, һургуули болон семинарнуудай хэшээл алишье талаараа муугаар үнгэрнэ, хабаадасаншье хангалтагүй байдаг. Жэшээнь, Захааминай аймагай хүтэлбэрилхы тушаалтай 40 хүнтэй хөөрэлдэхэдэ, хахадынь лэ конспект бэшэдэг байба. Иимэрхүү байдал Баргажанай, Бэшүүрэй болон зарим хэдэн аймагуудта үзэгдэнэ.

Коммунист бүхэн партиин политикые олониитэдэ ойлгуулан дэлгэрүүлхэ уялгатай. Арба мянга гаран коммунистнууд агитатор, политинформатор. Жэшээнь, Хяагтын совхозой (парткомой секретарь нүхэр Цыренжапов) парторганизаци тэдэнэй хүдэлмэрие шадамараар хүтэлбэрилдэг юм. Колхозой бүхы шахуу хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд пропагандист, элидхэлшэ, политинформатор гэһэн партийна даабаритай. Тусхай түсэбэй ёһоор агитбригада, нүүдэл библиотекэ малшадта айлшалдаг. Мүрысөөнэй ябаса харуулһан бюллетень ходо гаргагдажа байдаг юм. Эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриин үрэ дүн һайн. Тус совхоз республикын түрүү ажахынуудай нэгэн болонхой.

Сэлэнгын, Хориин, Хяагтын аймагуудай зарим парторганизацинуудай хангалтагүй хүдэлмэрие элидхэлшэ шүүмжэлээ. Тиихэ зуураа үзэл сурталай, атеистическэ хүдэлмэрие саашадаа эрид һайжаруулха эрилтэ табиһан байна.

Өөрынгөө эдэбхитэй хэрэгээр, өөрынгөө гэшүүнэй бэлиг шадабаряар лэ партимнай хүсэн түгэлдэр ха юм даа. Коммунистнуудай түрүү үүргые үргэдхэхэ асуудал тухай тогтоходоо партийна документнүүдые һэлгэлгын бэлэдхэлэй үедэ зарим гэшүүдтэй болоһон хөөрэлдөөнэй ехэ үрэ дүнтэй байһые элидхэлшэ тэмдэглээ. Иимэ нүхэр ёһоной хөөрэлдөөн долоо мянган коммунистнуудтай хэгдэһэн байха юм. Заримантайнь хоёр, гурба дахиншье зугаалха ушар тохёолдоо. Урда тээнь эдэбхигүй, журам һулатай гэжэ тоологдоһон олонхи нүхэдые иимэ хүдэлмэри зүб харгыдань оруулаа, шударгышуулай, эдэбхитэйшүүлэй зэргэдэ гаргажа шадаа.

Иимэ шэглэлтэй хүдэлмэри мүнөөшье үргэлжэлһөөр. Гэбэшье зарим парторганизацинуудта энэ хэмжээ ябуулгын мартагдаха янзатай болоһые элирхэйлбэ.

Бэлэдхэлэй, мүн документ һэлгэлгын боложо байхада хамтын суглаан дээрэ гү, али бюрогой заседани дээрэ партиин гэшүүдэй ба кандидадуудай тоосоо шагнаха, зүбшэхэ баһа нэгэ хүмүүжүүлхы удха шанартай хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байгаа. КПСС-эй Уставай эрилтэнүүдые хэр дүүргэжэ, үйлэдбэриин, олониитын хэрэгтэ ямар зэргээр хабаадалсажа байһан тухай тэдэнэр элидхэдэг һэн. Иимэ хүдэлмэри Прибайкалиин, Түнхэнэй, Захааминай аймагуудай парторганизацинуудта зүб мүртэйгөөр эмхидхэгдэһэн байха юм.

Хөөрэлдөөнэй болоходо, тоосоо зүбшэхэдэ өөрынгөө һанал бодол сэхэ руунь үнэн зүрхэнһөө хэлэхэ, парторганизациин, ажахын органуудай али бүхы ажал ябуулгадахи дутагдалнууд тушаа ажаглалта хэхэ, дурадхал оруулха арга боломжо коммунистнуудта үргэнөөр олгогдоһон шуу. Эдэ бүгэдэнһөө олонхи парторганизацинууд бодото тобшолол хэһэн, тэдэниие хүсэлдүүлхэ хэмжээ абаһан байна. Гэбэшье зарим парткомуудай зүгһөө энэ хэрэгтэ хангалгагүйгөөр хандаһан баримтануудай бии байһые жэшээлэн тэмдэглээ.

Коммунистнууд бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг болохо, алибаа дутуу дундануудтай, алдуу эндүүнүүдтэй эбсэшэгүй байдал тогтоохо хэрэгтэ партийна документнүүдые һэлгэлгэ угаа аша туһатай нүлөө үзүүлээ гэжэ элидхэл соо хэлэгдээ. КПСС-эй Устав болон Программын эрилтэдэ таарахагүй ябадал гаргадаг зарим нэгэшүүл эрид шууд шүүмжэлэгдэһэн байха юм. Гэхэтэй хамта зарим партийна организацинуудта таагүй байдал ушарһаар. Шэнэ билет абаһан хойноо зарим нэгые партиһаань намнаха саг тохёолдоно. Энэмнай хүсэд шалгалта барингүйгөөр партийна документээ һэлгэжэрхиһэн зэргэтэй болоно бшуу.

Партиин зэргые бэхижүүлхэ, ургуулха, коммунистнуудые үйлэдбэри дээрэ зүбөөр хубаарилан табиха

асуудалнуудта эли...
харалаа горитой ...
Партиин городско...
районно комитедүү...
дэлмэриин оншо ...
нарижуулан һайжар...
рэгтэ партийна ...
нүүдые һэлгэлгэ ...
үзүүлээ. Мүнөө ...
эхин организацину...
тийна бүлэгүүдэй ...
шэлүүлхэ асуудал...
анхаралаа онсо ...
болоо. Һунгагдам...
тэдтэй ябуулдаг ...
һайжаруулаа. Энэ ...
КПСС-эй Кабанскы...
Үдын, Зэдын, За...
райкомуудай ажал...
һайшаагдамаар. Ти...
ментын заводой, Ула...
аймагай «Маяк», ...
аймагай «Сибирь»...
зуудай, «Шергинск...
хозой, асбестоцеме...
сэлнүүдэй заводой, ...
леспромхозой, Сэл...
доной баазын, 834...
гэй партийна орган...
коллективэй үй...
байдалда үзүүлдэг ...
улам үргэдхөө, гүн...
лээшье гэжэ элидх...
лээ.

Түнхэнэй аймагай ...
совхозой Улаан-Гор...
һаалиин фермын. Му...
бэрэй аймагай «Иск...
хозой тракторно ...
ажалай бригадын ...
бүлэгүүдэй ажал ...
элидхэл дотор маг...

Партийна организ...
дай секретарьнарые ...
томилхо, хүмүүжүү...
дэлмэриин һайжарһ...
хэлшэ олон жэшэ...
тэмдэглээ. Партийна ...
зацинуудай секрета...
83,8 процентнь дээд...
да һургуулиин эрд...
нүүд. Захиргаанай ...
ябуулгые хинаха эр...
рэглэхэ талаар Л...
авиационно, «Элект...
на» заводуудай ...
организацинууд бай...
шэлтэй болонхой.

Гэхэ зуура зарим ...
мууд. парткомууд ...
бүлэгүүдые муугаар ...
рилнэ, абтаһан ...
шиидхэбэринүүдэй ...
тые шалгаха, хинаха ...
мэри хангалгагүйгөө...
хидхэдэг байһые эли...
Энэ ушарта КПСС-эй ...
тябрьска райком ...
шүүмжэлэлдэ ороһон.

Элидхэлэйнгээ түг...
нүхэр Продайвода ...
организацинуудай ...
бигдажа байгаа зор...
дые амжалтатайгаар ...
хэхэ, хараалһан түсэб...
абаһан уялгануудаа ...
дэнь хүргэхэ хэрэгт...
шадые үргэнөөр ...
гээшэ партийна орга...
нуудай түбхын ...
шиидхэхэ хэрэг мүн ...
дорхойлоо.

ЭЛИДХЭЛ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ, КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Б. Михеев** үгэ абана.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ парти доторой ажабайдалда һайн жэшээнэй горитой хубилалта туйлагдаа. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр абтаһан партиин ЦК-гай майн (1972 он) Пленумэй «Партийна документнүүдые һэлгэлгэ тухай» тогтоолой нүлөөн угаа ехэ, — гэжэ тэрэ үгынгөө эхиндэ тэмдэглээ.

Гэхэ зуура аймагай партийна организаци хадаа партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ ехэ бэлэдхэл хэһэн байна. Энэ асуудал КПСС-эй райкомой пленум дээрэ, партийна эхин организацинуудай суглаан дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн, парторганизацинуудай секретарьнарай семинар болон зүблөөнүүд дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болоһон байна. Партийна документнүүдые эмхитэйгээр һэлгэхэ тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан зэргэтэй.

Коммунистнуудтай хөөрэлдөө эмхидхэхэ, бүридхэлэй хуудаһан доторхи тэмдэглэлнүүдые гуримшуулха, бүридхэл һайжаруулха, коммунист бүхэниие партийна даабаритай болгохо зорилгоор ябуулһан хүдэлмэриин һайн үрэ дүн асарһан тушаа үгэ хэлэгшэ тоггоо.

Коммунистнуудай ажалай болон ниитын эдэбхи хүгжөөхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Тиигэжэ аймаг дотор шэнэ шэнэ үүсхэлнүүд мүндэлөө. Коллективүүдэй угтамжын түсэб, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаха хэрэгтэ коммунистнууд ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна. Жэшээнь, Зэдын комбинадай Холтосоной уурхайн хүдэлмэришэн, КПСС-эй райкомой гэшүүн П. Е. Котов табан жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхэ хүдэлөөе үүсхэһэн байха юм. Далахайн совхозой үхэршэн Ж. У. Цыденов бэлшээриин хаһада малаа һайса таргалуулха мүрысөөндэ эхи табяа һэн. Тэрэ үүсхэлыень аймагай малшад үргэнөөр дэмжэһэн байна. Сүүдхэ соо адуулжа ябаһан үхэр бүриингөө шэгнүүрые мянганһаа дээшэ граммаар аймагай 46 гүүртын малшад нэмээжэ шадаа. Хамниин совхозой хонишод, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой һаалишад коммунистнуудай үүсхэл ниитэ олоноор дэмжэгдээ һэн.

Саашань үгээ үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Михеев партийна суглаанай элсүүлхы, хүмүүжүүлхы, эмхидхэхы үүргын улам гүнзэгыржэһэн тухай али олон жэшээнүүдые дурдан тэмдэглээ. Партийна суглаанууд КПСС-эй Уставаар тодорхойлогдоһон болзор соогоо, бэлэдхэл һайнтайгаар боложо үнгэрнэ. Суглаанда табигдаһан асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадана, тодорхой шиидхэбэри абтана. Мүнөө үедэ бүхы коммунистнуудай 85—90 процентнь хамтынхаа суглаанда ерэдэг болоо. Урдань иимэ ушар үзэгдэдэггүй шахуу байгаа.

Партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлэдхэлэй ябажа байхада, мүн энэ шухала хэмжээ ябуулгын бэелүүлэгдэжэ байха үедэ партийна эхин организацинуудые бэхижүүлхэ, ургуулха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа. КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтагшадай 72 процент үйлэдбэри дээрэ сэхэ хүдэлжэ ябаһан ажалай түрүүшүүл болоно. Тиихэдэ 74 процентнь комсомолой гэшүүд байха юм. Тиимэ хүдэлмэри ябуулхатаяа хамта, эдэбхигүй, һали боли хүдэлдэг, ниитын хэрэгтэ хабаададаггүй, журам муутай, һалихай һамуу ябадалтай коммунистнуудтай тусгаар хүдэлмэри ябуулагдаһан, эрид шууд хэмжээнүүд абтаһан, саашадаа энэ талаар эрилтын улам шангадаһан тушаа үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгы тоггоо.

Партийна документнүүдые һэлгэлгэ хадаа эхин организаци бүхэнэй, коммунист бүхэнэй КПСС-эй XXIV съездын хараалһан зорилгонуудые хэр зэргэ бэелүүлжэ байһанайнь бодото хаража, шалгалта болоо гэжэ КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Д. Чукаев** онсолон тэмдэглээ. Үнэхөөрөөшье, нарин сэмбын фабрикын, ноохо угаадаг фабрикын, мяха-консервын, мебелиин ба модо болбосоруулгын комбинадуудай, бусад коллективүүдэй олон коммунистнууд партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэжэ байха үедөө хэдэн олон үүсхэлнүүдые дэлгэрүүлһэн байха юм. Эдэ үүсхэлнүүд үйлэдбэриин даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ, продукциин шанар улам һайжаруулха, техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэтэйгээр, һайнаар ашаглаха хэрэгтэ зорюулагдаһаниинь элитэ.

Иигэжэ ажалшадай ажалай болон политическэ эдэбхи нилээд дээшэлһэн байна. Районой 600 гаран хүдэлмэришэд табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие дүрбэн жэлэй туршада дүүргээ. Тэдэнэй наяад шахуунь коммунистнууд. Материальна үйлэдбэри дээрэ ажалладаг байһан бүхы коммунистнуудай 60 процентнь гэхэ гү, али 1009-ниинь коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Партийна документнүүдые һэлгэлгын боложо байха үедэ партийна эхин организаци бүхэнэй ажал ябуулга эли бодо эдэбхижээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ коммунистнуудые үйлэдбэриин шиидхэхы газарнуудта хубаарилан табиха хэрэг нилээд гуримшаа гэжэ нүхэр Чукаев хөөрэнэ. Гадна тэдэнэй һуралсалда, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ асуудалнуудта анхарал ехээр табигдана. Мүнөө районой коммунистнуудай гурбанайнь хоёр хуби дээдэ ба дунда һургуулиин эрдэмтэн, 57 процентнь үйлэдбэри дээрэ сэхэ хүдэлнэ.

Партийна даабариин удха шанар тушаа тогтохо зуураа, документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэжэ, тэрэниие үнгэргэжэ байха үедэ партийна даабари коммунистнуудта хубаарилан үгэхэ хэрэгтэ анхарал ехээр табигдаа гэбэ. Эмхидхэлэй горитой хүдэлмэриин ашаар районой коммунистнуудай 94 процентнь мүнөө саг үргэлжын даабаритай. Диилэнхи олониинь тэрэнээ үнэн сэхээр, хангалтатайгаар дүүргэнэ. Партийна даабаря хэр дүүргэжэ байһан тушаагаа нёдондо 800 гаран коммунистнууд партийна суглаан дээрэ гү, али партбюрогой заседани дээрэ тоосоһон байха юм.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Чукаев коммунистнуудай элдэб шалтаг барьяад, нишэ тиишээ ябуултадаг, хүдэлмэрсэ һэлгэдэг ушарые усадхаха, энэ талаар шанга гурим тогтоохо шухала болоһон тушаа дурадхаа.

Партиин зэргые бэхижүүлхэ, партийна организацинуудай хүдэлмэриин оншо шадабарие дээшэлүүлхэ асуудалда предприятиин парткомой анхаралаа ехээр табидаг, бодото үрэ дүн туйладаг болоһон тухайгаа Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой директор **И. С. Медведев** өөрынгөө үгые зорюулаа. Имагтал парткомой, эхин организацинуудай коллективүүдэй дунда эмхидхэлэй, политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри оншотойгоор ябуулдаг болоһоной, үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ дүршэлөө улам нарижуулжа шадаһанай аша туһаар тус коллектив табан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлһэн, продукци бүтээн гаргалгаяа бүри ехэ болгоһон байна бшуу.

Табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, үйлэдбэриин ашаг үрэ улам арьбадхахын түлөө дэлгэрһэн ехэ мүрысөөнэй манлайда коммунистнууд алхална, ажалай ульгэр жэшээ харуулна. Гадна коммунистнууд ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана бшуу. Тиихэ зуураа, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа үлэмжэ ехээр табина. Заводой 88 залуу коммунистнууд комсомолшуудай дунда хүдэлмэри ябуулна. Тэрэнһээ улам жалан, комсомолшууд болон залуушуул техническэ дэбжэлтэ хурдадхалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ганса 1974 ондо залуу мэргэжэлтэд ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын элдэб олон дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, шаар 305 мянган түхэригэй алмалта, арьбалалта туйлаха арга олгоо бшуу.

— Партийна документнүүдые һэлгэлгэ хадаа манай партийна организациин ажабайдалда тон харюусалгатай, гүнзэгы удха шанартай хэмжээ ябуулга болон үнгэрөө. Предприятиин партком, цехүүдэй партийна организацинууд бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Энэ асуудал организаци бүхэнэй хамтын суглаан дээрэ зүбшэгдөө. Коммунист бүхэнтэй хүдэлмэри ябуулагдаа. Тиихэдээ эдэбхигүй, журамгүй хүнүүдтэй шанга хөөрэлдөөн болоо. Зарим нэгэнһээнь хахасахашье ушар тохёолдоһон байха. Эдэ бүхы хүдэлмэри өөрынгөө аша үрые бодотоор харуулна. Коммунист бүхэн партиингаа үмэнэ ямар ехэ харюусалгатай байһанаа ухаан бодолдоо бүхөөр хадуугаа, гүнзэгы тобшолол хээ, — гэжэ Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир, Социалис Ажалай Герой **А. П. Кудряшов** пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлһэн байна.

Предприятиин коммунистнуудай габшагайгаар, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлжэ байһые нүхэр Кудряшов олон жэшээгээр баримталан харуулаа. Өөрынь толгойлдог бригадын коллектив табан жэлэйнгээ даабарие 1974 оной апрелиин 23-да дүүргэһэн байна. Түсэбһөө үлүүлэн 18,2 мянган кубометр модо бэлэдхээ. Түгэсхэхы жэлдэ абаһан социалис уялгаяа Агуу Октябриин революциин ойн һайндэрэй болохо багаар дүүргээд байхаар шиидэнхэйбди гэжэ, тэрэ мэдүүлээ.

Партийна документнүүдые һэлгэлгын угаа ехэ удха шанартай эмхидхэлэй ба политическэ хэмжээ ябуулга болоһон тухай, партийна эхин организацинуудай хүдэлмэри улам һайжаруулха, коммунистнуудай эдэбхи ормэлзэл хүгжөөхэ хэрэгтэ ямар гүнзэгыгөөр нүлөөлһэн тухай «Гусиноозерская» шахтын проходчигуудай бригадын бригадир **Н. М. Ержин** хэлээ. Энэ хэлээшээ өөрынгөө партийна организациин ажабайдалһаа жэшээлэн баримталаа.

— Манай колхозой үйлэдбэриин һалбари, участок бүхэндэ коммунистнууд ажаллаха зуураа, түрүү зэргэдэ ябаха үүргээ, ажал хэрэгтэ партийна нүлөө үзүүлхэ уялгаяа үнэн сэхээр дүүргэжэ байдаг юм. Ажахымнай бүхы коммунистнуудай гурбанайнь хоёр хуби үйлэдбэри дээрэ ажаллана. Иимэ хубаарил хэнэйшье мэдэһээр, үйлэдбэриин байдалда аша туһа ехэтэйгээр нүлөөлнэ — гэжэ Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой түрүүлэгшэ **Д. П. Болонев** онсолон тэмдэглэбэ.

Табан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй гүрэнэй түсэбые колхозой гэшүүд һайн амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. 1975 ондо — түгэсхэхы жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн угтамжын түсэб хараалжа, табан жэлэй түсэб бүхы дээрэнь үлүүлхэ арга боломжотой байһанаа үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Тус ажахы табан жэлэй түсэбһөө гадуур гүрэндэ 9000 центнер хартаабха, 700 центнер овощ, 1000 центнер мяха, 5000 центнер һү, 100 центнер ноохо, 1900 мянган үндэгэ тушааха зорилго урдаа табинхай. Коммунистнуудай түрүү зэргэдэ ябаха үүргээ, өөһэдынгөө харюусалгые дээшэлүүлжэ, партийна журам бэхижүүлжэ шадаһанай ашаар лэ иимэ амжалта туйлагдана гэжэ нүхэр Болонев үшөө дахин дабтан хэлэбэ.

Хүдөө ажахын ажалшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илагшад ехэ амжалта туйлаһан байна. Һаалишан коммунист Екатерина Васильевна Ермакова колхоз соогоо нёдондо эрхимлээ һэн. Тэрэ үнеэн бүриһөө жэл соо 3.242 литр һү һаагаа. Энэ коммунист коллективэйнгээ дунда ниитын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Тэрэнэй жэшээгээр фермын 4 һаалишад гурба мянганай хилэ дабаһан байна. Ленинэй ба Октябриин Революциин орденуудаар шагнагдаһан Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат залуу коммунист Федот Моисеевич Малютин жэл бүхэндэ ехэ амжалта туйладаг, бусадтаа ульгэр жэшээ харуулан ажалладаг механизатор гээшэ. Эрхим жэшээ харуулан ажалладаг коммунистнууд манда үшөө олон гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Партийна ажабайдалдахи иимэ һайн хубилалта хадаа илангаяа КПСС-эй ЦК-гай майн (1972 он) Пленумһээ хойшо амжагдаа бшуу.

Республикын эгээл хойто нютагуудай нэгэн болохо Баунтын аймагай партийна организацида боложо үнгэрһэн партийна документнүүдэй һэлгэлтын дүнгүүд тухай КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **К. Д. Лубсандоржиев** дэлгэрэнгыгээр пленум дээрэ хөөрөө.

Коммунистнуудай документнүүдые һэлгэхэ угаа харюусалгатай, эмхидхэлэй ба политическэ удха шанартай хэмжээ ябуулга энэ аймагта эмхитэйгээр бэелүүлэгдээ. Партийна эхин организацинуудые саашадань улам бэхижүүлхэ, коммунистнуудай эдэбхи хэшээл дээшэлүүлхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Партийна документнүүдые һэлгэлгын бэлэдхэлдэ зорюулһан коммунистнуудай хамтын суглаанууд дээрэ, мүн шэнэ билет барюулха үедэ хүн бүхэнтэй болоһон нүхэр ёһоной хөөрэлдөөнэй үедэ коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалта, оруулһан дурадхал, һанамжануудые хүсэндэнь хүргэхэ зорилгоор партиин райкомой, партийна эхин организацинуудай хэһэн хүдэлмэри, саашадаа бүтээхэ хэрэг тухай үгэ хэлэгшэ тоггоо.

Саашань үгээ үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Лубсандоржиев аймагай партийна организациин, коммунистнуудай саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа, ойрын сагта шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнууд тушаа горитой тоггоо. Тиихэдээ аймагай арадай ажахын, соёл культурын хүгжэлтэдэ Байгал-Амарай түмэр замай барилгын гүнзэгыгөөр нүлөөлхэ, ямар ехэ хубилалта асарха байһые элирхэйлэн харуулаа. Энээнтэй хамта илангаяа хүдөө ажахын материаально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ, тэндэхи байгаалиин баялигые ашаглаха асуудалнуудта анхаралаа хандуулба.

— Манай Коммунис пар-
тиие байгуулагша, ...
вождь В. И. Ленин...
зурагтай партийна ...
лет гартаа бaряад ...
ленинскэ партиин ...
байһандаа бидэ ком...
нууд ямар ехэ омог...
байгаа гээшэбибди. ...
тээ хамта партиин...
коммунист бүхэнэй ...
харюусалгатай бай...
доро мэдэрхэ уял...
Бидэл коммунистнуу...
тиин политикые хэ...
гүйгөөр бэелүүлхын, ...
низмын материал...
ческэ бата бэхи үнд...
ри байгуулхын түл...
хүсэ шадалаа, ухаа...
зорюулха гол уялга...
гэжэ Зэдын аймагай ...
нэрэмжэтэ колхозой ...
МТФ-е даагша А. Г. ...
пленум дээрэ мэдүү...

Коммунистнуудай ...
политическэ эдэбхи ...
үүсхэлэй улам дэлг...
жэжэ байһые үгэ ...
өөрынгөө колхозой, ...
ниингээ, даажа бай...
мынгээ коммуни...
ажал ябуулгаһаа ...
харуулаа. Гансахан ...
лагай фермэ дээрэ ...
коммунистнууд ...
Тэдэнэр партийна бү...
лон хүсэеэ нэгэдхэн...
мунист бүхэн саг ...
партийна даабарита...
хэрэг тухайгаа, нии...
байдал тухай тэдэн...
хөөрэлдэжэ байдаг, ...
риин ажал ябуулга...
үрэ ехэтэйгээр ну...
байһыень элирхэйт...
фермын малшад ма...
жэлгын хаһада һү...
һааха уялга абаад, ...
кынгаа бүхы һааха...
социалис мүрысөөнд...
иимэ үүсхэлшэ ажа...
лектив болон урга...

Пленумэй үзэмжэд...
даһан асуудал зүбш...
сэлгэдэ КПСС-эй Хо...
банскын, Хяагтын, ...
калиин райкомуудай ...
хи секретарьнар В. ...
ханов, А. С. Бе...
И. М. Павлов, Н. ...
ковников, Улаан-Үдын...
гэй слесарь Г. Е. Б...
областной партийна ...
зациин шалгалтын ко...
түрүүлэгшэ А. А. ...
гэгшэд хабаадалсаһан ...

Пленум зүбшэн ...
асуудалаараа зохих...
рэнгы тогтоол батала...

СОЁЛШОД — ХҮДӨӨГЭЙХИДТЭ

ХОЛЫН МАРШРУДААР

Хото хүдөө хоёрой хоорондохи илгаа мүнөө үгы болоожо байна. Энэнь хадаа хотодойхидой, хүдөөгэйхинэй үдэр бүриин ажал хэрэг, ажаhуудалда эли бодоор харагдана. Болбосон байдал, эрхим гүйсэд түхеэрэлтэй дэнхэгэр томо гэртэ hуудаг малшанайда гү, механизаторайда орохоо, бидэ мүнөө гайханагүйбди. Юуб гэхэдэ, ажалшадай ажабайдалые hайжаруулха хэрэгтэ манай коммунис партиии, совет правительство гол анхаралаа хандуулна. Энэ талаар КПСС-эй түрүү дүрбэдэхи съезд дээрэ асо хэлэгдээ, түүхэтэ шиидхэбэринүүд абтаа. Эдэ түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй мүнөө бэелүүлэгдэжэ, хүн зоной ажабайдалай эли бодо хаража байхада, бүришье түсэ урма зоригтойгоор ажалхые оролдонобди.

Жэшээнь, городой промышленна предприятинуудай колхоз болон совхозуудтай хоо барисаатайгаар ажал хүдэлмэрэе яоуулжа, бэе бэедээ туhаламжа үзүүлнэ. Улаан-Үдэдэ соёлшодойшье тамир hайн жэшээ дурдахаар. Городой промышленна предприятинуудай, дээдэ болон тусхай мэргэжэлэй hургуулинуудай уран hайханай коллективүүд саг үргэлжэ хүдөөгөөр ябажа, удха түгэлдэр зүжэг наада харуулна. Хүдөөгэй ба хотын соёлшодой хани харилсаан миил зүжэг наадаар дүүрэнэ бэшэ. Бэе бэедээ ябалсажа, дүй дүршэлдөө hуралсана. Сэхыень хэлэхэдэ, хүдөөгэйхид бэлиг шадабариин талаар юугээрээшье дутуу бэшэ, заримдаа үлүүсэ hайнаар бэлдэгдэhэн концерт харуулдаг.

Малай үбэлжэлгын хариюусалгатай хаhа сагта хотын соёлшод гол зорилгоёо, харюусалгаяа тон зүб мэдэрнэ. Жэшээнь, Гүрэнэй Зүүн-Сибириин соёлой институдай уран hайханай вокально-инструментальна ансамбль Карымск, Зырянск, Ильинкэ, Турунтаево тосхонуудаар ябажа, хүдөөгэйхидые иргуу гоё дуу хүгжэмөөрөө баясуулжа ерээ. Энэ ансамблиие 3-дахи курсын студент Степанов хүтэлбэрилнэ. Уран hайханай бүлгэмэй ажал хүдэлмэри эмхидхэхэдээ ехэл шадамар, хүгжэмэй инструмент дээрэ наадахадаашье бэлигтэй хүбүүн. Хүдөө ошохынгоо урда тээ концертынгээ программые шэнээр зохёожо, аха дүү совет арадуудай дуунуудые олоор оруулалсана. Гадна hаалиин гүүртэ, отаранууд дээгүүр ябажа, концерт харуулhан, шог ёгто удхатай ханын газетэ зохёожо гаргаhан байна. Энээндэнь нютагай эдэбхитэд, илангаяа комсомолшууд туhалаа. Буряад болон шэмээшэг дуунуудые уран гоёор гүйсэдхэжэ, малшадые баясуулаа.

Улаан-Үдын түмэр замшадай соёлой байшангай уран hайханай бүлгэмэй коллектив саг үргэлжэ хүдөө гарана. Байшангай директор Р. Д. Дорохвелидзе саг болзортоо хүдоо гараагүй hаа, малшад болон хонишодые зүжэг наадаараа зоригжуулаагүй hаа, hанаа амар байдагүй. Эдэнэр хоёр бүлэгтэ хубаараад, Хяагтын аймагай Ехэ-Хүдэри, Хүдэри-Сомон, Хираанай-Адаг, Шарагол гэжэ нютагуудаар ябаhан юм. Гадна малшадай дүрбэн отара, гүүртэнүүдтэ хүрэhэн байна. Тиихэдэ нэгэ бүлэгтэнь Улаан-Үдын 65, 27, 39, 48-дахи hургуулинуудай хорин hурагшад оролсожо, зургаан концерт харуулhан байна. Наушки станциин, мүн эндэхи вагонно депогой хүдэлмэришэд hурагшадай зүжэг наада хаража, ехэтэ баясаhан байха юм. Эгээл hонирхолтойнь гэхэдэ, hурагшад-артистнар Хяагтын пионерэй байшанда, тиихэдэ интернат-hургуулида ерэжэ, хамтын тематическа үдэшэдэ байлсаа. Олоороо гүйсэдхэхэ «Уляан гир», ненец арадай хатар, «Калинка» гэхэ мэтын хатарнуудые уран гоёор гүйсэдхэжэ, үхибүүдэй магтаал hайшаалда хүртөө.

«Текстильщик» гэжэ соёлой байшангай уран hайханай бүлгэм Кабанскын аймагай нютагуудаар ябажа, найман концерт харуулжа бусаа. Энэ бүлгэмые уран hайханайнь хүтэлбэрилэгшэ Пелюх ударидана. Медицинскэ училищиин 14 хүбүүд, басагад hонирхолтой шэнэ зүжэг наада бэлдээд, hаяар Сэлэнгын аймагта ошохонь.

— Гансашье концерт наада харуулха бэшэбди, малшад болон хонишодто медицинскэ туhаламжа үзүүлхэбди. Ерээдүйн эмшэлэгшэд хүнүүдэй бэе тамирые шалгажа үзэхэ, бэеэ хайшан гэжэ ариг сэбэрээр абажа ябахаб гэhэн тон шухала асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэхэ, санбюллетень гаргаха, — гэжэ студентнэрэй профкомой түрүүлэгшэ И. И. Симбаева хөөрэнэ.

Кабанскын аймагай Таловка тосхондо Байгал-Амарай түмэр харгы баригшадай бааза оршодог. Хэнэйшье мэдэhээр, эндэ хүдэлмэришэд олон. Ороноймнай зүг бүхэнhөө ерэhэн хүбүүд, басагад дуу хатарта илангаяа дуратай hааб даа. Эсэхые мэдэнгүй хүдэлхэ, сүлөөтэй сагтаа хүхилдэхэ — залуу наhанай эхин иимэ ха юм. Тэндэ ЛВРЗ-гэй соёлой ордонгой уран hайханай бригада ошоо. Хатарай бүлэгтэ, тиихэдэ эрэшүүлэй хоорто бүхы дээрээ 72 хүн оролсоно. Гадна опереттэнүүдhээ хэhэгүүд гүйсэдхэгдэхэ. «Рассвет» гэжэ соёлой байшангай бригада Онохойн совхоз ошоhон байна. «Расседэй» соёлшодой Онохойн соёлой байшангай бэлигтэйшүүлэй хоорондо үнинэй хани халуун холбоо харилсаан байгуулагдаhан юм. Бэе бэедээ ходо ябалсажа, дүй дүршэлдөө hуралсажа байдаг hайхан заншалтай.

Игэжэ городой промышленна предприятинуудай соёлшод, дээдэ hургуулинуудай студентнэр ягаашье hаа саг оложо, хүдөөгөөр ябажа, hонирхолтой hайн зүжэг наада харуулжа ерэнэ. Эдэнэр саашадаашье хүдөө гаража, малай үбэлжэлгые эрхим hайнаар үнгэргэхэ тон шухала хэрэгтэнь туhалхаар хараална.

Ц. БАТУЕВ,
областной профсоюзай уран hайханай бүлгэмэй байшангай директор.

ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

Түнхэнэй аймагай арадай хинагшадай эдэбхитэдэй суглаан Хэрэн тосхондо боложо үнгэрбэ. Суглаанда аймагай арадай хинагшадай комитедэй гэшүүд, штатнабэшэ таhагуудай инструкторнууд, предприяти, организаци, колхоз, совхозуудай болон эмхи зургаануудай гол бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэр хабаадаа.

Арадай хинагшадай эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад «КПСС-эй ЦК-гай 1974 оной декабриин Пленумэй дүнгүүд ба арадай хинагшадай органуудай зорилгонууд» гэhэн партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. Д. Моглоевой илидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

Эдэбхитэдэй суглаан дээрэ аймагай арадай хинагшадай комитедэй гэшүүн, аймсоведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном Ц. С. Холхоев, Хэрэнэй сельпогой арадай хинагшадай гол бүлэгэй түрүүлэгшэ Е. А. Васильева, аймагай больницын арадай хинагшадай гол бүлэгэй түрүүлэгшэ А. А. Емельянова болон бусад үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай 1974 оной декабриин Пленумэй бологон Союзай арадай хиналтын комитедэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар аймагай арадай хиналтын комитедэй хэмжээ ябуулгануудые эдэбхитэдэй суглаан батална.

Аймагай арадай хинагшадай бүлэг эдэбхитэдтэ республикын болон аймагай арадай хиналтын комитедүүдэй, КПСС-эй райкомой ба аймагай гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

И. ФЕДОРОВ,
аймагай арадай хиналтын комитедэй гэшүүн.

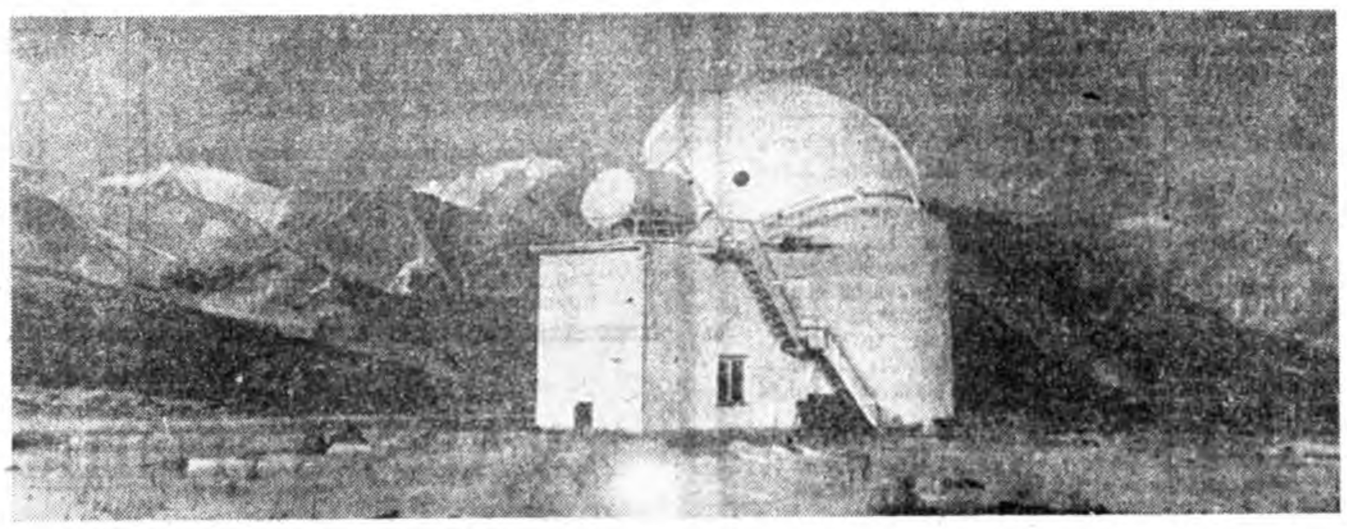

НАРЫЕ ШЭНЖЭЛХЭ САЯАНАЙ ЭКСПЕДИЦИ

НАРЫЕ шэнжэлхэ Саяанай экспедици Түнхэнэй аймагай Моондо тосхон шадар далайн нюрууhаа дээшээ 2 мянган метртэ байдаг юм. Замбуулинай дайда, Нарые шэнжэлхэ космо-физическэ өөрсэ шухаг бүлэг түхеэрэлгэ (коронограф) Никольскиин проектээр зохёогдонхой. «АЦУ-5» гэжэ павильон, хромосфернэ телескоп энээнэй хажууда бии.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин ионосферые, мүн радио-долгиной, газарай суранзанай таралгые шэнжэлдэг Сибириин институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд эндэ ажалладаг юм.

Наранай хүреэ шэнжэлхын тула 55 сантиметр диаметрэй гэрэл толинууд хэрэглэгдэдэг байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: космо-физическэ өөрсэ шухаг бүлэг түхеэрэлгын гол корпус; СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделенидэхи ионосферые, мүн радио-долгиной ба газарай суранзанай таралгые шэнжэлдэг Сибириин институдай ахалагша лаборант Геннадий Шубин ажаллажа байна; манай республикын эгээл үндэр уула — Мүнхэ-Һарьдаг гэрэл дээрэ элихэнээр харагдана.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ХОТО ХҮДӨӨ ХОЁР: ХҮН ЗОНОЙ БАЙДАЛ

Манай ороной хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ энэ юhэдэхи табан жэлдэ 80 миллиард үлүүтэй түхэриг гүрэнэй мүнгэн hомологдоно. Совет засагай түрүүшын 50 жэлэй турша соо СССР-тэ иимэ зорилгоор,- тухаилхада, бүхы шэнээн мүнгэн зөөри гаргашалагдаhан байгаа. Энэ баримта хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэрииe хүгжөөхын, хүдөөгэй улад зоной hуудал байдал hайжаруулхын тулада бата найдамтай үндэhэ hуури байгуулна. Хүдөөгэй зоной байдалай түхэл шэнжэ хотын нютагуудайхидэ бүри ойро дүтэрхы боложо байна.

Түбэй статистическэ управлениин тоолоожо гаргаhанай ёhоор, 1970 онойхитой харуулбал, 1974 ондо манай ороной хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай hара бүри абадаг дунда зэргын салин гэhэн 15 процентээр дээшэлээ, харин ниитын ажахыда хүдэлжэ, колхознигуудай олоhон ажалай түлөөhэн 22 процентээр ехэ болоо. Хүдөөгэй хүдэлмэришэдэй гэр бүлын бюджедтэ hайн хубилалтанууд болоно: энэ бюджетнь бүридэл хотонуудай гэр бүлын бюджедтэ улам ойро дүтэрхы боложо байна. Материальна hуудал байдалай hайжарха тума эдеэ хоолдо гаргашалагдадаг гаргашын хуби тэдэнэй бюджедтэ бага болоно, промышленна эд бараа, илангаяа соёлой, ажаhуудалай хэрэгсэлнүүдые худалдан абалгын гаргаша улам дээшэлнэ. 1972 ондо колхознигой бүлэ оруулhан олзынгоо 100 түхэриг бүхэнэй 39,4 түхэригынь эдеэ хоолдо гаргашалhан байна. Харин 1960 ондо 53,2 түхэриг гаргашалhан байгаа. 1972 ондо промышленна эд бараа худалдажа абалгада олзо доходойнгоо 22,2 процент гаргашалаа. Тиихэдэнь промышленностьда хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй бүлэ 21,5 процент мүнгэ гаргашалhан байха юм. Соёлой болон ажаhуудалай хэрэглэмжэдэ хүдөөгэйхид олзо доходойнгоо 14,6 процент, хотынхид —14 процент мүнгые гаргашалаа hэн.

Арад зоной hуудал байдал hайжаруулха, тэрэшэлэн хүдэлмэришэд болон таряашадай ажабайдалай хэмжээе бүри ойро дүтэрхы болгохо хэрэгтэ хэрэглэмжын ниитын фонднууд шухала үүргэ дүүргэдэг. Хэнэйшье мэдэhээр, ажал хэhэнэйнгээ зэргээр түлбэри абаха гээшэ гол ёhон болоно. Зүгөөр энэ хадаа ажабайдалай баялигуудые хубаарилха гансахан лэ ёhо гурим бэшэ юм. Хубаарилгын ондоо ёhо гуримынь гэхэдэ, хэрэглэмжын ниитын фонднууд (гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, социальна тэдхэмжын гэхэ мэтэ) болоно. Эдэ фонднуудай хэмжээн саг үргэлжэ ехэ болоно. Хубаарилгын эдэ хоёр онол аргануудые тааруулан хэрэглэжэ, бүгэдэ зоной hуудал байдал hайжаруулха гэhэн социализмын шухалын шухала гол ёhонуудай нэгые хүсэдөөр бэелүүлхэ арга боломжо олгоно.

1939 ондо хото городуудта хүдэлдэг байhан зоной оройдоо 24,2 процентнь дунда (хүсэд ба хүсэд бэшэ), дээдэ hургуулитай байhан. Харин хүдөөдэ энээнhээшье бага—6,3 процент байhан. 1970 ондо хото городуудай ажалшадай 75 процентнь, хүдөөгэй ажалщадай хахадhаа олонхинь дунда ба дээдэ hургуулитай болонхой байба. Мүнөө үедэ манай ороной хүдөөгэйшье, хотыншье hургуулинуудта бүгэдэ ниитын дунда hуралсал бэелүүлхэ хүдэлмэри түгэсхэгдэжэ байна. Энэ ушар хотын ба хүдөөгэй улад зоной эрдэм hургуулиин хэмжээе бүри дүтэрхы болгохо юм. Хүдөөгэй hургуулинуудта ном заалгын шанар дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана,хүдөө нютагуудта интернат - hургуулинуудай тоо олошорно.

Манай орон дотор элүүрые хамгаалга эмхидхэхэ гол ёhонууд хаа хаанагүй нэгэн адли юм. Гэхэтэй хамта хүдөөгэй хүн зоной эндэ тэндэ hуурижаhан, тэдэнэй хэдэг ажалай, мүн ажаhуудалай ондо ондоо байhан дээрэhээ хүдөөдэ медицинскэ хангалга эмхидхэхэ талаар тусхай илгаатайшаг байха болоно. Мүнөө үедэ хүдөөгэй улад зоной медицинскэ туhаламжаар хангагдасань—хотын больницануудые оруулалсан —хото городой хэмжээндэ дүтэрхы болонхой. 1971 ондо элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта хото городой арба мянган хүн зондо 103,3 орон, харин хүдөөдэ —94,4 орон хүртэдэг hэн. Хүдоо нютагуудтахи мүнөө хүдэлжэ байгаа эмнэлгын эмхи зургаанууд томодхогдоно, техническэ талаараа hэльбэн зэбсэгжүүлэгдэнэ, шэнэ томо больницанууд баригдана, тэдэнэр мүнөөнэй шэнэ түхеэрэлгээр хангагдана; колхоз, совхозуудта мэргэжэлтэй бэрхэ врачнууд олоор эльгээгдэнэ.

Хотын ба хүдөөгэй улад зоной ажабайдалай хэмжээн, бодото дээрээ, али бүхы талаараа дүтэрхы болоно. Жэшээлэн, хэлэбэл, 1950 ондо хүдөөгэй хүндэ орходоо хотын хүн бүхэн дунда зэргээр дүрбэ дахин олоор кинотеатрнуудта ороhон байха. Харин 1972 ондо иимэ илгаа үгы болошоод байгаа.

Илангаяа hүүлшын жэлнүүдтэ хотын ба хүдөөгэй хүн зоной социальна хангалгада үзэгдэдэг байhан илгаанууд нилээд бага болоо. Пенсидэ гараха нэгэн адли наhан бүхы хүнүүдтэ тогтоогдоо: эрэшүүлдэ—60 наhан, эхэнэрнүүдтэ—55 наhан, тэрэшэлэн пенси тоолон гаргаха нэгэн адли гурим бии болонхой. Хүдэлмэришэдые, алба хаагшад болон колхознигуудые пенсеэр хангаха нэгэн адли гурим байгуулагданхай. Пенсиин эгээл бага хэмжээе үе-үе болоод лэ дээшэлүүлhэнэй ашаар пенсионернүүдэй материальна hуудал байдал улам hайжарна. Ниитын ажахыhаа абадаг олзо доходой ургахатай хамта колхознигуудай пенси дээшэлнэ. Тиимэ болохолоороо, колхознигуудай, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай ажалай түлөөhэнэй хэмжээе адли дүтэрхы болгоходо, пенсионно хангалгын хэмжээнэй илгаанууд нэгэн доро бага болоно.

Гэр байрын барилга манай орон дотор үргэн ехэ дэлисэтэйгээр, улам түргөөр хэгдэнэ. Гэр байрануудые болбосон түхэлтэй болгохо, улад зоной коммунальна болоод ажаhуудалай хангалгые hайжаруулха хэрэгтэ улам ехэ анхарал хандуулагдана. Мүнөө колхозуудай бүхы айл бүхэн, совхозуудай хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай гэр бүлэ бүхэн электрын элшэ хүсөөр хангагданхай. Энэ табан жэлдэ хотодошье, хүдөөдэшье гэр байрануудые газаар хангалгын хэмжээн нилээд дээшэлхэ байна. Ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн табан жэлэй турша соо орон доторнай бүхыдөө хоёр дахинhаа бага бэшээр, харин хүдөө нютагуудта—2,8 дахин ехэ болохо юм. Хэрбээ 1970 ондо хотын нэгэ хүндэ хүртэдэг хэрэглэмжын хэмжээнэй 40 процентнь хүдөөгэй нэгэ хүндэ хүртэдэг байгаа hаа, 1975 ондо 70 процент хүрэтэрөө дээшэлхэ байна.

Георгий САРКИСЯН,
экономическа эрдэмэй доктор, профессор.
(АПН).

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

СОФИ

ЕХЭ ТҮСЭБ

ТАСС

Байгша ондо Болгарида промышленна 255 барилга хэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Уралаар хүдэлдэг «Марица-Восток-3» гэжэ электростанци, Козлодуйдахи атомна электростанциин хоёрдохи реакторые хабсаралга тэрэ тоодо ороно.

Свиштовто «Свилоз» гэжэ торгон утаhанай комбинат, Бургаста нефтехимиин комбинадай этиленэй бүлэг барилга, Мизи хотодо целлюлоз-саарhанай комбинадай хоёрдохи ээлжээн энэ жэлдэ баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха юм.

Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн нёдондонойхиhоо 12 процентээр дээшэлхэ байна.

БУДАПЕШТ

ВСРП-гэй ЦК-гай пленум

ТАСС

Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай пленум эндэ болобо. ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хэлэн, Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые, мүн ВСРП-гэй XI съездын үзэмжэдэ табигдаха бусад документнүүдые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ. Партиин XI съездэдэ зорюулhан ВСРП-гэй ЦК-гай Тезисүүдые ВСРП-гэй Уставта хубилалтануудые оруулха тухай проектые, мүн бусад олон шухала дурадхалнуудые пленумдэ хабаадагшад hайшаагаа.

ЦК-гай тоосоото элидхэл, тэрээн тушаа тогтоолой проект, ВСРП-гэй уставта хубилалтануудые оруулха тухай дурадхал, ВСРП-гэй программна мэдүүлгын проект съездын үзэмжэдэ табиха гэhэн шиидхэбэри ВСРП-гэй Центральна Комитет гаргаба.

Центральна Комитедэй пленум ВСРП-гэй XI съездые 1975 оной мартын 17-до зарлахаар шиидхээ.

ЛОНДОН

Премьер-министр Г. Вильсонэй хөөрөөн

ТАСС

Англиин премьер-министр Г. Вильсонородой-британиин худалдаа наймаанай палатын гэшүүдэй суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзай, Англиин хүтэлбэрилэгшэдэй Москвадахи хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд тухайда дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй хэhэн хөөрэлдөөнүүдынь аша үрэ ехэтэй байгаа. Манай уулзалганууд, бидэнэй гар табиhан документнүүд совет-англиин харилсаанай шэнэ шатын эхилhые элирхэйлэн гэршэлнэ гээд премьер-министр хэлэбэ.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаан hайжархадаа, Англиин, Советскэ Союзай худалдаа наймаае үргэдхэхэ байха гэжэ Г. Вильсон мэдүүлээ.

ДАМАСК

Х. Асад үгэ хэлээ

ТАСС

Булимтаран эзэмдэhэн араб газар нютагуудhаа Израилиин сэрэгүүдые сүм гаргаhанай, Палестинын араб арадай үндэhэн эрхэнүүдые гүйсэд hэргээhэнэй ашаар лэ Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал хангажа болохо гэжэ Сири мэдүүлнэ, урдандаашье мэдүүлдэг байгаа гээд САР-ай президент Хафез Асад ороной студентнэрэй национальна Союзай зургаадахи конференциин нээлгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглээ.

Араб оронуудай бата нэгэдэлтэй ябуулга хэзээ hаань, Дүтын Зүүн зүгтэ үнэн зүб, бата эб найрамдал хангагдаха байна. Араб оронуудай арадуудай үнэн зүб хэрэг заатагүй илахал гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

ПАРИЖ

Президент В. Жискар д' Эстэнэй мэдүүлгэ

ТАСС

Франциин Республикын президент В. Жискар д'Эстэн национальна телевидениеэр үгэ хэлэхэдээ, орон доторхи экономическа, социальна байдал тухайда дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Баруун оронуудта элшэ хүсэнэй дуталдаhанhаа, мүнгэнэй үнын унаhанhаа уламжалан, улас хоорондын байдал шахардуу шанга болоно гэбэ.

1974 ондо орон дотор юумэнэй үнэ 15 процентээр хүндэрhэн байна. Энэмнай айхабтар ехээр хүндэрhэн ябадал болоно гэжэ президент мэдүүлбэ. 1975 ондо юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгые 10 процентhээ дээшэ гарахагүй гэhэн зорилго Франциин правительство табяад байна.

БЕЛГРАД

Пленум дээрэ И. Броз Тито үгэ хэлэбэ

ТАСС

СКЮ-гэй ЦК-гай пленум эндэ боложо, СКЮ-гэй X съездын hүүлээр Югославиин Коммунистнуудай Союзай ЦК-гай Президиумэй хэhэн хүдэлмэри тухай тоосоое зүбшэн хэлсэбэ. СКЮ-гэй түрүүлэгшэ И. Броз Тито пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

СКЮ-гэй X съездын hүүлээр үнгэрhэн найман hарын турша соо Коммунистнуудай Союзые бэхижүүлхын тула ехэ юумэн хэгдэhэн байна гээд И. Броз Тито мэдүүлбэ.

Югославиин хүгжэлтэдэ hаад тойбо татажа байhан бүлэгүүдэй, бүлэглэлнүүдэй ябуулгада эсэргүүгээр Коммунистнуудай Союз тэмсэжэ байна гэжэ тэрэ саашадаа хэлээ. Эдэ хархис хүсэнүүдтэй тэмсэхын тула Коммунистнуудай Союз олониитые элсүүлэн хабаадуулха ёhотой гэжэ СКЮ-гэй түрүүлэгшэ тэмдэглэбэ.

ГАВАНА

Кубын конституциин проект

ТАСС

Кубын Республикын шэнэ конституциин проект зохёогдожо дүүрээ. Кубын Компартиин ЦК-гай Секретариадай гэшүүн Блас Рока түрүүтэй партиин-правительственна комисси конституциин проектые Кубын КП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастрода баярай оршон байдалда барюулаа.

Конституциин проект парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдөөр харагдажа, удаа тээнь бүхы арад зоной зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаад, hүүлээрнь съезд дээрэ зүбшэлэгдэхэ юм гэжэ комиссиин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Удаа тээнь энэ документ Кубын улад зоной бүгэдэ ниитээрээ, сэхэ, нюусаар дуугаа үгэлгэдэ табигдаха байна.

Комиссиин амжалтатайгаар хүдэлhэндэнь сэдьхэлээ ханажа байhан тухайдаа Ф. Кастро мэдүүлээ. Түс документ Кубада шухала удха шанартай байхаhаа гадна, мүн бүхы Латиин Америкын оронуудта hайнаар нүлөөлхэ байха.

ТЕГЕРАН

ХАРИЛСААМНАЙ ҮРГЭДЭНЭ

ТАСС

«Экономическа, худалдаа наймаанай харилсаагаа үргэдхэхэ хэлсээнүүдые Иран, СССР баталба», — гэжэ Иранай экономикын ба финансын министр Х. Ансари Тегеранда бусажа ерэмсээрээ мэдүүлбэ. Экономическа харилсаанай талаар совет-иранай саг үргэлжын комиссиин Москвада болоhон зургаадахи заседани дээрэ Иранай делегацие тэрэ толгойлhон байна.

Тодорхойлон хэлэбэл, гар табигдаhан хэлсээнэй үндэhөөр, Советскэ Союзай туhаламжаар баригдаhан Исфаганска металлургическа заводой хүсые мүнөө жэлдээ 600 мянган тонно булад хайлуулдаг байhан hаань, 8 миллион тоннодо хүргэхөөр хараалагдана гээд нютагай хэблэл бэшэнэ. 300 мянган тонно ороохо хадагалха түхеэрэлгэ бүтээгдэхээр, Исфаганда, Ахвазда электростанцинууд баригдахаар түсэблэгдэнэ.

Иранай, СССР-эй хоорондохи худалдаа наймаанай хэлсээн табан жэлэй болзорор баталагдаха юм гэжэ Х. Ансари мэдээсээ.

ДЕЛИ

США-гай шиидхэбэриие буруушаана

ТАСС

Пакистанда, Индидэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые худалдалга хоойхо гэhэн шиидхэбэри США гаргаhан юм. Харин мүнөө энэ шиидхэбэреэ Холбоото Штадуудай болюулха гэhыень буруушаажа байhанаа Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Я. В. Чаван Түбэй парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Энэ шиидхэбэринь Урда Азида эб найрамдал хангаха хэрэгтэ аюул түбэг ушаруулха байна гээд тэрэ хэлэбэ. Пакистанда зэбсэг хэрэгсэлнүүдые худалдалгань манай хүршэ хоёр ороной хоорондохи харилсаанай hайжаралгада муугаар нүлөөлхэ байна.

Энэ ушар Индиин, Пакистанай хоорондохи харилсаанай hайжаралгада хангалтагүй нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ Индиин правительство hанаата болоно гээд Я. В. Чаван тэмдэглээ.

Албанай хэрэгээр США-да ошолгоёо хойшолуулха ушартай болобоб гээд Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Я. В. Чаван мэдүүлбэ.

ВАШИНГТОН

США-гай гүрэнэй секретариин пресс-конференци

ТАСС

США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджер эндэ үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мүнөө СССР-эй ба США-гай хоорондо үнгэргэгдэжэ байhан, стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха тухай хөөрэлдөөнүүд, политическэ хөөрэлдөөнүүд амжалтатай үнгэржэ байна гэжэ Г. Киссинджер тэмдэглээ... та туйлаха байха гэбэ. Стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга хизаарлаха хөөрэлдөөнүүд яhала hайнаар үнгэржэ байна гэжэ Г. Киссинджер тэмдэглээ.

Худалдаа наймаанай талаар хашалта, харшалалта хэхэ тухай хуулиие США-гай конгрессэй hаяхан баталан абаhанhаа уламжалан, совет-американ экономическа харилсаанда тохёолдоhон байдал СССР-эй, США-гай хоорондохи политическэ холбоо барисаанда нүлөөлхэ байhаниинь дамжаггүй гэжэ гүрэнэй секретарь мэдүүлбэ.

ВАШИНГТОН

Холбоото Штадууд Пномпеньдэ туhална

ТАСС

Хүреэлэгдэhэн Пномпеньдэхи Лон Нолой сэрэгүүдтэ туhаламжа болгон, эдеэ хоолой зүйлнүүдые эльгээхын тула Холбоото Штадууд Урда Вьетнамhаа Камбоджо хүрэтэр «агаарай хүүргэ» бариха болоод байна гээд Зүүн Азиин ба Номгон океанай хэрэгүүдые эрхилхэ талаар США-гай гүрэнэй секретариин туhалагша Ф. Хабиб мэдүүлээ.

Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ талаар сенадай комиссиин заседани дээрэ Хабиб үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэhэн байна. Финансын энэ жэлдэ 222 миллион долларой зэбсэг хэрэгсэлнүүдые пномпениин засагаархидта нэмэжэ эльгээхэ тухай США-гай правительствын эрилтэ энэ заседани дээрэ хаража үзэгдэhэн байгаа. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые эльгээhэнэйнгээ hүүлээр hомо хэрэгсэлнүүдые, буу зэбсэгүүдые Лон Нолой сэрэгүүдтэ нэмэжэ эльгээхэ байнабди гээд гүрэнэй секретариин туhалагша сэхэ руунь мэдэрбэ.

Комиссиин гэшүүд-сенаторнууд Г. Хэмфи, К. Кейс гэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Лон Нолой захиргаанда сэрэгэй нэмэлтэ туhаламжа үзүүлхэ тухай правительствын эрилтые эрид буруушааба.

ВАШИНГТОН

США-гай президентын мэдүүлгэ

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд Флорида штадтахи Холливудто үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Урда Вьетнамда, Камбоджодо Холбоото Штадуудай сэрэгэй туhаламжа нэмэжэ үзүүлхэ байhан тухай мэдүүлээ. Президентын хэлэhэнэй ёhоор, мүнөө Лон Нолой хархис захиргаан айхабтар хүшэр бэрхэшээлтэй байдалда ороод байна.

Индохитад тушаа США-гай политикые дэлхэйн олон оронуудай арад зоной буруушаажа байгаашье hаань, бусад оронуудай хэлэhэн үгөөр бэшэ, харин өөhэдынгөө аша туhые хараада абан, Холбоото Штадууд гадаадынгаа политика бэелүүлхэ юм гэжэ Дж. Форд хэлэбэ.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТ[Ы]

- Багша хүнэй бодомжо.
- *Чукча поэтессын шүл[эг]гүүд.*
- Басни, шог.

„ҺАЙН ДАА, БАГШАМНАЙ!“

ТАРШАГТА табигдаһан эдээхэн үгэнүүдэй гүнзэгы удхые имагтал багша хүн ойлгохо. Юуб гэхэдэ, багша гээшэ шабинартаа ном заажа, мэдээгүй юумыень мэдүүлжэ, ойлгоогүй юумыень ойлгуулжа ябахадаа хүн боложо хүдэржэхэ замыень заалсана ха юм. Жэшээнь, классай хүтэлбэрилэгшэ байхадаш, дунда зэргыень абажа харабал, гушаад үхибүүд урдашни һууха. Хүн бүхэнэй юу бодожо һууһыень мэдэхын аргагүй. Тэдэнэйш дунда элдэбын хүйхэрнүүд байха бшуу.

Би мүнөө арбан зургаан жэлдэ педучилищида хүдэлжэ ябанаб. Өөрөөшье анхан тэрэниие дүүргэжэ гараһанби. Эдиршүүлые хүмүүжүүлжэ, хүн бэеыень бэелүүлжэ, гаргахын тула педучилищида ямар оролдолго хэгдэдэг бэ, тогтонижоһон ямар гуримтайб гэжэ би һайн мэдэхэ байгааб. Тиимэһээ өөрынгөө багшанарай намда барюулһан зэбсэгые улам хурсадхан, өөрынгөө ажалда хэрэглээд, шабинартаа дамжуулха зорилго урдамни табигдаа һэн. Юуб гэбэл, педучилищи дүүргэжэ ошоходоо, шабинарнай өөһэдөө хүмүүжүүлэгшэд болоно бшуу.

Би 1964 ондо училищи дүүргүүлһэн шабинараа ходо һанажа ябадагби. Хорин хүн дүүргэжэ гараа һэн. Нэгэниинь хүндэ үбшэндэ нэрбүүлжэ, наһа барашоо. Дарима Жапхандаева Ленинградта театральна дээдэ һургуули 1969 ондо дүүргэжэ ерээд, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрта хүдэлнэ. Бэшэниинь — багшанар. Олониинь һургуулида хүдэлжэ ябаха зуураа, багшын дээдэ һургуулида заочноор һуража гараа. Жэшээнь, Лидия Чойжинимаева-Ардуева физмат заочноор дүүргээд, Түнхэнэй аймагай Горхоной дунда һургуулида математика заана. Гэсэгма Цыренова түүхэ зааха багша болоо. Эржэн Арьяина хэлэ, бэшэгэй таһаг заочноор дүүргэжэ, Ивалгын мелиоративна техникумдэ методкабинедтэ хүдэлнэ. Энгельсина Сэдеева (Аха) литератор болоо. Д. Ц. Раднаева Загарайн аймагай Ацагадай дунда һургуулида ород хэлэ ба литература заадаг, дүршэлтэй багша гүүлэнэ. Нина Шангина (Түнхэнэй аймагай Горхоной һургуули) БГПИ-гэй физмадта гүрэнэй шалгалта бариха болонги.

Юундэ нимэ тодорхойгоор тоолонобиб? Анхандаа зааһан һурагшадаа нимэ һайнаар мэдэнэб гэжэ харуулхаяа гү? Тиимэшье байжа болоо. Өөрынгөө шабинарай өөдөө ургажа, һайн ябахада, хэн багша баярлахагүйб?!

Зүгөөр найман класс дүүргэһэн, арбан дүрбэтэйхэнүүд, үшөөл хүсэд эдеэшээдүй, илбарайхан юумэнүүдэй республикын нютаг бүхэнһөө сугларһые би элихэнээр һанадагби. Ямарханууд ерээ һэм даа.

— Һонин түүхэйнүүд байгаалди даа, — гэжэ тэдэнэр хаа-яа суглараад, намдаа ерэхэдээ хөөрэлдэдэг.

Ямар шабинартай болобобиб гэжэ мэдэхэ хүсэлэнтэйгөөр үхибүүн бүхэнэй намтарта хабаатай саарһа шэнжэлһэнээ һананаб. 1-дэхи класһаа 8-дахиие дүүргэтэрээ ямар һурагша байгааб гэжэ хүн бүхэн тушаа бэшэгдэһэн саарһанууд булта адли удхатай һэн бэлэй: эдэбхитэй һурагша, уран һайханай самодеятельностьдэ, спортдо хабаададаг г. м. Булта нэгэ гараар бэшэгдэһэн шэнги!

Һүүлдэнь тэдээндэ ном заажа, классайнь хүтэлбэрилэгшөөр хүдэлжэ эхилхэдээ, хүн бүхэнэй абари зан,бэлэдхэл тухайлагдаа һааб даа. Хэндэ ямараар хандаа һаам, ямар үрэ гарахаб гэжэ мэдэгдэхэ болоо.

Эдэ шабинараа һайн хүнүүд болгохо гэжэ нилээн оролдоо һэм, олохон дахин үргэһөө хүрэхэеэ болёод ябаһан байхаб. Тиигээд лэ оролдоһон оролдолгомни миин хосороогүй, «һайн ургаса үгөө» гэжэ һанахадаа баярлана, тэдэнэйнгээ алхам бүхэниие нимэ анхаралтайгаар ажаглана ха юмбиб.

Тэрээнһээшье һүүлдэ элдэб үхибүүд намда тудалдаа һааб даа. Баһал эсэһэнээ мартаад лэ, оролдохош.

1974—1975 онуудай һуралсалай жэлэй 2-дохи четвертиин ябажа байхада, би нэгэ бэшэг абааб. Хэжэнгын интернат һургуулида 1-дэхи класста заажа байдаг Цыремгаа Базаржапова бэшээ. Амар мэндээ хэлэһэн бэеэрээ, тэрэ иигэжэ бэшэнэ:

«Класс соомни 36 һурагша. Нюунагүйб, хүшэр даа. Бэеэ даагаад багшалха гээшэ нилээхэн хүшэр байна. Бэрхэнүүд һурагшад байгаа юм ааб даа. Теэд зариманууднй мүнөө хүрэтэр уншажа һураадүй. Һургаха гэжэ шадалаараа оролдоноб, нэмэлтэ хэшээл хэнэб, теэд балайшье урагшаа ябанагүйбди. Мүнөө четвертиин дүн гаргаһан сэгнэлтэ наһан соогоо анха түрүүшынхеэ табихаяа байхадаа, ехээр сэдьхэлни долгисоно, һанаамни зобоно.

Басагадни бэшэдэг. Цыпилма Загаһатада бэлэдхэлэй класста заана. Хүдэлхэдэ хүндэ байна гэжэ бүхы басагад бэшэнэ. Хүдэлхэдөөл, хүзүүн дээрэтнай тудахадань, ойлгохот гэжэ та хараагша һэнтэ. Тон зүб хараадаг байгаат. Студент ябаһан хаһамнай алтан жэлнүүд байгаа байна. Ямаршье харюусалга мэдэхэгүй. Багшанарайнгаа һургаалай гүнзэгы удхые мүнөө мэдэжэ байнабди. Хамаг һайн һургаалайтнай түлөө һайн даа!..»

Имэ бэшэгүүдые абахадаа, сэдьхэл баяраар халижа, улам һайнаар хүдэлжэ, бүри ехээр оролдохо хүсэл түрэдэг. «Һайн даа, багша!» гэһэн юрын үгэнүүд хүндэ дали ургуулха шадитэй юм гээ һаа, ехэшье алдуу болохогүй.

Һурагша бүхэнэй хүн шанарые нягтаар бүрилдүүлхэ гэжэ оролдоһоной үрэ хэдэн жэл үнгэрһэн хойно харагдадаг юм. «Ямар үрэһэ таряабши, тиимэл ургаса абахаш» гэжэ ород оньһон үгэ дэмы хэлэгдээгүй. Арад зоной сэсэн бодолые тобшолһон хадаа мэргэн удхатай байна бшуу.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВА,
Улаан-Үдын 1-дэхи педучилищиин багша.

ДАЙНАЙ ҮЕЫН ДУУНУУД

Сэсэгтэй намаатай таламнай
Сэлгеэхэн һалхинһаа һэбшээтэй
байна.

Сэдьхэлдээ домогтой гансахамни
Сэрэгэй газарһаа мэндэтэй байна.
Ургытай намаатай таламнай
Урихан һалхинһаа һэбшээтэй байна.
Ухаандаа домогтой гансахамни
Ужамхан Украиннаһаа мэндэтэй
байна.

Ханилһан гансахан амарагни
Харихан холоһоо бэшэжэ байна.
Хархис дайсанаа даражархёод,
Харихабди нютагаа гэжэ байна.

Баталһан гансахан амарагни
Баруухан холоһоо бэшэжэ байна.
Бараниинь дайсанаа даражархёод,
Бусахабди нютагаа гэжэ байна.

* * *

Хазаартым хүлһэ сэлмээхээ
Хойноһоо һалхин һэбшээлнэ,
Харахан зүрхыем сэнгүүлхээ
Ханилһанһаам бэшэг ерэбэ ха.

Унагшым хүлһэ сэлмээхээ
Урдаһаа һалхин һэбшээлнэ,
Улаанхан зүрхыем сэнгүүлхээ
Ушарһанһаам бэшэг ерэбэ ха.

* * *

Аглагхан Агынгаа холохоншье һаань,
Аярхан Альпаһаа бусахалди.
Аюулта дайсанаа даражархёод,
Абындаа жарган һуухалди.
Абындаа жаргахын юрөөлдэ —
Артельдээ түрүү ябаарай даа.
Хабтагай Агынгаа холохоншье һаань,
Карпадай саанаһаа бусахалди.
Хархис дайсанаа даражахёод,
Хамтадаа жарган һуухалди.
Хамтадаа жаргахын юрөөлдэ —
Колхоздоо түрүү ябаарай даа.

БАСАГАНАЙ ЗАХЯ

Баруунхан фронт мордоходош,
Баатархан зоригтош найданам даа.
Баталһанаа гэһэн баяраараа
Баруунхан гараа барюулыш даа.

Сэлмэгхэн тэнгэриин одоншог
Сээжэдэм гэрэлтэн гунируулнаш,
Сэсэгхэн намайгаа мартангүй,
Сэдьхэлыем баяраар талараагыш.

ХҮБҮҮНЭЙ ЗАХЯ

Газарһаа холохон ябаашье һаа,
Галтайхан нюдыем бү мартаарай,
Гансаараа эндэ гээгдээшье һаа,
Гарыеш бариһыем бү мартаарай.
Мүнөөхэн хэлэгшэм мүнхэхэн даа,
Мүрысэхэбди гэһыем бү мартаарай,
Энээхэн хэлсэһэндээ этнгээрэй даа,
Илахабди гэһэнээ бү мартуужабди.

* * *

Германиһаа поезд шэнхинэжэ,
Герой хүбүүднай ерэбэл даа.
Гиглер дайсанаа даражархёод,
Гэртээ бусажа ерэбэл даа.

Берлинһээ эшелоноор мордожо,
Баатар хүбүүднай ерэбэл даа,
Муухай дайсанаа даражархёод,
Мэндэл амар ерэбэл даа.

Б. НАМСАРАЙН суглуулбариһаа.

Г. ЧИМИТОВ

ХҮДЭЛМЭРИШЭ ЭЛЖЭГЭН

Ажахынуудай нэгэндэ
Ашаа зөөхэ ажалда
Эгээн ехээр заруулдаг
Элжэгэн байгаа юм һэн
ха.

Хазаар даран харайха
Хатарша морид бии
бэлэй.

Дарга ноёд тэдэниие
Дандаа найрта унадаг
юм.

Ашаа зөөхэ сарнуудшье
Ажахыдань олон, теэд
Хашан тэдэ сарнуудаар
Хаана холо ошохобши —

Хүллэхэ, мулталхаа
залхууржа,
Хүнүүд сарые тооногүй.

Али бүхэндэ Элжэгые
Ажаллуулхада аятай
бшуу.

Хүнгэн, жаахан, тэсэмгэй,
Хүдэлэсэ түргэнтэй —
Даруу, номгон, хүсэтэй—
Даахал ямарш ашаае.
«Һайн унаада — эзэн
олон,
Һайхан һамганда — эрэ
олон», —
Гэһэн арадай үгые
Гэршэлхэ гэһэн
юумэндэл,
Хөөрхы Элжэгые зараха
Хүнүүд мундахаа болино.
Элжэгэнэй оролдохо бүри
Эрилтэ улам ехэдэнэ.
Муугаар ажаллана гэжэ
Мундуу шангаар
шүүмжэлнэ.

Басни

Түлеэ ойһоо асархадаа,
Түргөөр ябажа үгэнгүй
Долоон саг болгоһондоо
Доохонуур, Элжэгэн
сохюулна.

Уһатай торхо зүдхөөд,
Ушаргүй түргөөр ябаад,
Сагдаа ноён дээрэ
Салгидхааш гэжэ
ташуурдуулна.

Ажалша энэ Элжэгэн
Алдуугайнгаа түлөө
Аматайл юумэндэ
хараалгана,
Абааштайл хүндэ
шабхуурдуулна.

o

Нэтэрүүтээр
хүдэлмэрилөөд,
Нэгэ тээ алдуу гаргадаг,
Тэрэ эндүү алдуугаа

Тэсэмгэй ажалаараа
заһадаг
Эгээлэй ажалша хүниие
Энэ басняараа магтанаб.

Оройдоош ажал хэдэггүй,
Олониитэдээ туһалдаггүй,
Алдуу хэзээш гаргадаггүй
Амитадые би
шүүмжэлнэб.

ПРАВДА БУРЯТИ[И]

Нэгэдэхи хуудаһан[…] КПСС-эй Центральна К[…]тедтэ. СССР-эй Вер[…] Соведэй Президиумэй […] «Мэргэжэлээ дээшэлүү[…] В. Чимитцыреновэй ста[…]
Хоёрдохи хуудаһ[…] КПСС-эй областной ко[…]дэй пленум тухай тоос[…]
Гурбадахи хуудаһ[…] «Витим — уран зураг […]рэ» — хөөрэлдөөн. «Ар[…] баатаршалга — гол тем[…] ТАСС-ай фото-мэдээсэл. […]тэмсэ дэлхэйн һонин.
Дүрбэдэхи хуудаһ[…] «Хүбэриг хилээмэнэй […]са» — Т. Лобанов, А. Су[…]тиной статья. «Хүдэлмэр[…] халаан» — А. Истоми[…] фото-мэдээсэл.

СЭНХИР ЭКРАН

МАРТЫН 1, СУББОТ[А]

«Орбита». 10.05 — «Т[…] баринууд ба тайлбарину[…] 10.20 — «Известия» […]тын шанда хүртэхын т[…] хоккейгээр уласхоорон[…] мурысөөн. Швециин, ЧС[…]эй суглуулагдамал кома[…]нуудай наадан Швед[…] дамжуулагдаха. (2, 3-[…] үенүүд). 11.35 — Э[…] шүүлдэ зорюулагдаһан […] жэмтэ үдэшэ (нэгэдэхи о[…]лени). 12.40 — 12.50 Забһарлалга. 12.50 — […]лэй һонин. 13.00 — Эд[…] шүүлдэ зорюулагдаһан […] жэмтэ үдэшэ. (2-дохи отде[…]ни). 14.05—«Эрдэм те[…]кын талаар СССР-эй гүрэ[…] 1974 оной лауреадууд». 14.[…] — Уран һайханай лите[…]турна уншалганууд. […] Иванов» (түрэһөөр 80 […]лэйнь ойдо). 15.00— «Эл[…] энхэ байлга» — эрдэм […] гэрүүлгын программа. 15.[…] — Мультфильмнүүдэй п[…]грамма. 16.00 — «Т[…]хид, таанадта». 16.30 «Уран зураашад тухай […]рөөнүүд»—Василий Су[…]ков. 17.00—«Цена быстр[…] секунд» — уран һайха[…] фильм. 18.30 — «Врем[…] мэдээсэлэй программа. 19[…] — 19.10 — Забһарла[…] 19.10 — И. Штраусай […]хёолнуудай концерт. 20.2[…] «Бүхы зүрхэ сэдьхэлһ[…] 22.15 — «Крушение […]рии» — уран һайх[…] фильм. 23.50 — 24.00 Забһарлалга. 24.00 — «[…]мя» — мэдээсэлэй прог[…]ма.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАМ[МА]

Улаан-Үдэ. 11.35 — «П[…]верено на себе» — доку[…]тальна фильм. 12.25 […] «Здесь нам жить» — […] һайханай фильм. 14.05 […] Концерт.

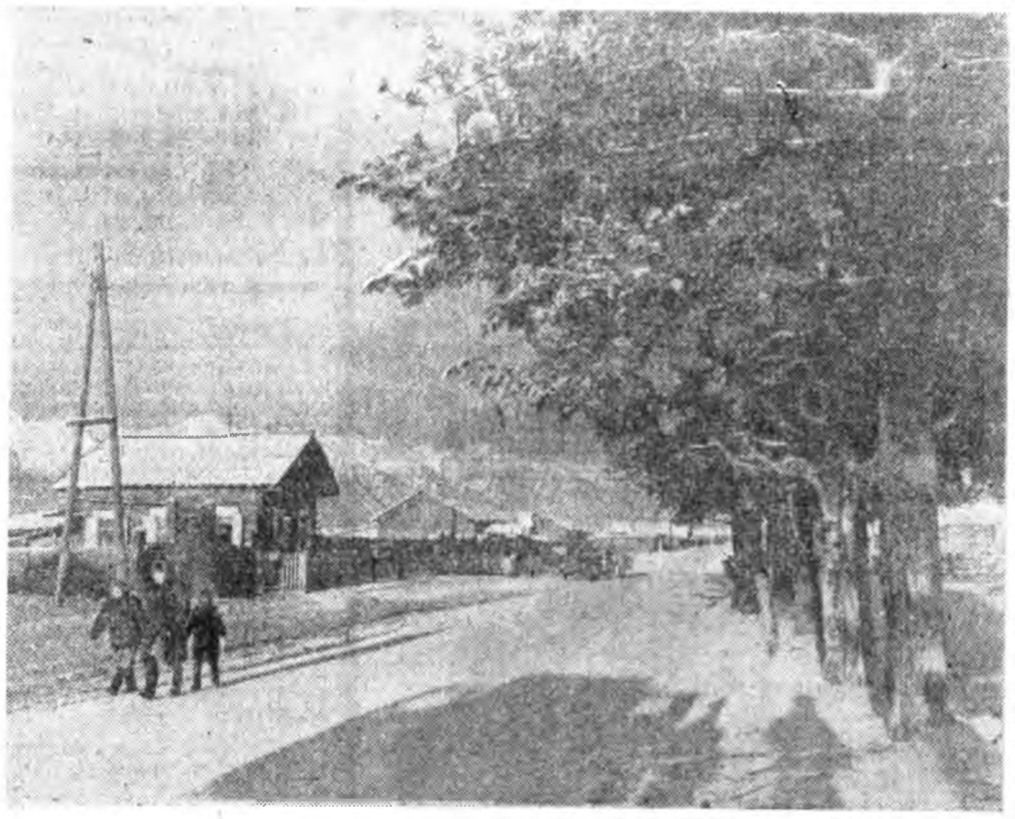

ХАБАРАЙ АМИН

Салир шэнги мундарганаудтай
Саяан уулын хормойдо
Һуурин нютагай гэрнүүдһээ
Һуунаг утаан бушхана.

Хабарай амисхал элиржэ,
Харалха болоо газарнай.
Хадын саһан хайлажа,
Харьялха дүтэлөө горходнай:
Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

Аха дүүнэрэй аялга дуунуу[д]

ЧУКЧА ПОЭТЕССА— АНТОНИНА КЫМЫТВАЛЬ

Антонина Кымытваль — чукча яһанай хүн. Тэрэнэй түрэһэн нютаг — Чукоткын хахад арал. Революциин урда тээ барагдажа шахуу байһан чукча яһатан мүнөө зол жаргалта байдалаа олонхой. Совет ороной гэгээн һайхан наран доро аха дүү бусад арадуудтай хамта коммунизм байгуулалсана. Чукчануудай дундаһаа эрдэм һургуулитай элдэб мэргэжэлтэд ургажа гаранхай. Мэдээжэ чукча уран зохёолшо Юрий Рытхэу гэгшын зохёолнууд бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой.

Антонина Кымытваль — чукча эхэнэрнүүдэй дундаһаа ургажа гараһан түрүүшын поэтесса, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн. 1973 оной апрель соо Якутск хотодо болоһон уран зохёолой һайндэртэ А. Кымытвальтай сугтаа хабаадаа һэмди. Даруу зохид зантай тэрэ поэтесса Эхэ орон, түрэһэн нютаг, хамта үдэһэн нүхэд, инаг дуран тухай шүлэглэдэг. Тэрэнэй хэдэн шүлэгые ород хэлэнһээ оршуулжа, уншагшадай анхаралда дурадханабди.

ҮЛГЫН ДУУНАЙ ОРОНДО

Шэмээгүйхэн байжа үзыт даа, хүнүүд!
Шэб харанхые, сахилгаан, бү гэрэлтүүл,
Үхидэймни унтажа байха үедэ,
Үүлэтэй тэнгэри шангаар бү лужаганыш!

Холын буудалдаан яагаашье сууряатайб даа.
Хорхойдо хориггүй хүнүүдые бү буудыт!
Үнэн юумэн үнөөрөө илахал ха юм, —
Үхидэймни унтахада юундэ айлганат?!

Хамаагүй ямаршье ядарал тэсэхэлби,
Харин батарейнүүдээ һүргэхөө болинт!
Угаа ехээр таниие гуйналби,
Унтажа хэбтэһэн үрнэрыемни бү сошоогыт!

ХАЙЛГАНА

Һалхинда үлеэгдэһэн
Һархиинги хабсагайһаа
Халба һүрэн,
Хашхаран, гуниглан,
Хайрлаһан мэтээр
хэнииешьеб,
Хайлгана шубуун
Хаймадан эрьеэр ниидэнэ.
Уһанай сэнхиртэ
Унан алдахадаа,
Хэниие үгылнэб,
Хэлүүлһэйб...
«Ниидыш наашаа
хайлганахан,
Ниидэжэ намда ерээд,
Хажуудам һуугаад,
Хамагаа хөөрыш:
Ямар газарта,
Ямар галда
Яһалаар зүрхэншни
дүрөөб?
Шубуун, хайрата дүүмни,
Шурхирса уйлан, бү
гуниглыш,
Дундаршагүй гуниг
үбшэншни
Дуунда дарагдахал.
Харгы замдаа
Ханияа үгы
болгоогши? —
Харин тэрэшни ерэхэл...»
Хайлгана шубуун
Хаймадан ниидэһэн
зандаал.
Одоо бүхэли һара соо
Ооголһон абяаниинь
Огто зогсонгүй,
Хүмэг шулуунай дундуур
Хүндөөр дуулдана.
Хани нүхэрынь
Хаагуураа
Харгылжа хэзээ эсэхэ
юм?..
Бэдэржэ олохонь
Бэлэн бэшэ,
Хүлеэхэнь — бүришье,
Хүшэрхэн даа.
Дали-гарнуудаа
Дан бү гэмтээ,
Ехээр гашуудахашни —
эртэ,
Ерэхэл ниидэжэ,
Ерэхэл тэрэшни —
Хани гансашни,
Хаанаһаашье Чукоткодо
Хамаг амитан бусадаг лэ.

★ ★ ★

Үдэшөөб шамаяа. Гэртэмнай шэмээгүй.
Үдэшэндөө гансаараа6, дуушье дууланагүйб.
Галайнгаа ойро тухаяа таһарнагүйб,
Гансахан шамдаа һурамхяар гэмэрнэгүйб.
Ямар хүндөөр үнгэрнэб үдэрнүүд!
Ямар уйтанб даа гансаардаһан үдэшэнүүд!
Гунигтай болошоо гарни, үгэнүүдни,
Гуурһанһаамни гунигтайгаар мүндэлнэ шүлэгүүдни.
Өөрымни миһэрэлые, хүхюун харасыемни
Өөртэеэ абаашалши, баһа өөрыемни.
Сээжэдэмни үнөөхи галшье носоногүй,
Сэдьхэлэй байдал тэгшэхэн болоногүй.
Түргэлыш даа,
Түргөөр гэртээ бусыш даа.
Забдагүй һаа,
Замдаа намаяа абаашыш даа.

Ц. ДОНДОГОЙ
ородһоо буряадшалба.

ШОГ РАССКАЗ

ТҮРЭҺЭН ҮДЭР

Түрэһэн үдэрөө тэмдэглэхэ гээшэ мартагдашагүй баяр баясхаланта ушар гэжэ хүн бүхэн мэдэхэ. Теэд, тэрэниие тэмдэглэхэ гээшэ заримдаа хоёр удхатай болошодог. Илангаяа «тэмдэглэхэ» гэжэ үтын саана заатагүй амандаа сагаантай хүрин хээр тухай аялга дуун, шэл стакан билтарма сэржэм-духаряагай дэлбэрээн сэдьхэл зүрхэ эльбэдэн, жадхадан байха.

Хэды тиибэшье, хүхюун зугаатайгаар, үлүү гаргангүй түрэһэн үдэрөө тэмдэглэхэ гээшэ хүн бүхэнэй хубиин хэрэг. Зүгөөр... зүгөөр лэ энэ наһанда элдэбын ушар олон тохёолдодог. Эндүү алдуу эрьеһээ халин, буруу харгыгаар дугшаһан зониие булгижа, бүдэрөөжэ унагаахадаашье болодог.

* *

Балдан Галдановай хүдэлдэг газарай профсоюзай дарга суг хамта хүдэлжэ байдаг нүхэдтөө ехэл анхарал, оролдолго гаргадаг. Хэн хэды ондо, ямар һарын хэдындэ алтан дэлхэй дээрэ мүндэлһэн бэ гэжэ тусгаар нюуса дэбтэр соогоо аржытар бэшэжэрхинхэй, һара бүхэндэ тэрэнээ һэмээхэн шагаажа һуухал даа. Тиимэһээ хүн бүхэнэй түрэһэн үдэрые алдахын заяан гэжэ байхагүй. Булсагархан хасартай бухгалтер басаганай хажууда үнил ошоһон, (салин хүлиэнэй гарахын урдахана ааб даа) «Зай, Долгормаа, энэ һарада тэды зомнай түрэһэн үдэрөө тэмдэглэхэнь» — гэжэ мэдүүлээд, ямар бэлэгүүдые абаха тухай бодомжолхо.

Тэрэш баһа эрэ, эмын илгаатай байха ёһотой. Бүһэтэй хүндэ, жэшээнь, һахал абадаг электробритвэһээ эхилээд, гоёхон түхэлэй саһса һэн гү, али загаһа губшадаг спиннинг, хэрбээ наһатайшаг хүн һаань, хоёр аматай буу, радиоприемник гэхэ мэтын хажуугаар заатагүй хоёр-нэгэн шэл үнэтэй коньяк байха ёһотойдо тоолохо. Харин эхэнэр зондо, эли ааб даа — шампаанска

Багахан аад, эбтэй энэ эмхи зургаанай олонхи хүн зон ажалай үдэрэй дүүрэхэ багта барилгашан Балдан Галдановай баруун гарые эндэһээнш, тэндэһээнш барьяа, бажуугаа. Баһа тэрэниие тэнгэридэ хүрэтэр магтаа, дурдаа. Тиигэжэ оройхон болоһон хойно гуша наһаяа гүйсэһэн гунан хонгор Галданов Балдан унаган нүхэдтэеэ коньяк архияа конфетээр даруулжархёод, бэлэг сэлэгээ һугабшалаад, хүдэлдэг газарайнгаа хүнхиэр томо байшангһаа хүбүүд нүхэдөөрөө гараһанаа һайн мэдэдэг.

Үшөө саашань үдэшын орой сагта ресторан соо хэдэн нүхэдтэеэ түрэһэн үдэрөө үргэлжэлүүлжэ байһанаа халта мэдэдэг. Үшөо.. үшөө юун бэлэй? Аа, зүб дээ, һүниин харанхы соо унажа бүдэржэ ябаад, гэр тээшээл тэгүүлжэ ябаһанаа бүүр түүрхэн мэдэдэг...

* *

Аймагай түбэй үйлсэнүүдтэ зайн гал аһана юм гү, үгы гү мэдэхыншье аргагүй. Халта бордоһолношье хэбэртэй. Тиибэшье зосоогоо халуунтай Балдан һэншье гэнэгүй, үйлсын гол алдангүй алхалха гэжэ ехэл оролдоно. Теэд, хүлнүүдынь яһагүй юм шэнги һольболзон, үйлсын хоёр тээһээ урга бугууляар урагша, хойшоо татуулжа байһандал, хоёр захын хашаануудые ээлжээгээр лэ ошожо мүргэнэ, заримдаа хүл дээрээ тогтожо ядахадаа, телеграфна столб тэбэреэд, тэрээнтэеэ юуншьеб тухай хөөрэлдэнэ, шэбэнэлдэнэ, арсалдана, тарахадаа — таалалдана.

— Энэл углуу тойроод одоол гэрни болохо ёһотой,— гээд тэрэ дабтана. Теэд имэ углуунууд хэды удаа үнгэрөө юм бэзэ, мэдэхын аргагүй. Тоонь мартагданхай, толгой эрьенхэй.

Үшөө нэгэ харанхы бүүдэгэр углуу тойрохоншье тэрэ, урдаһаань ялагар гэрэлтэй автомашина арайл дайран алдаад, хажуудань хахинаса тогтошобо. Балдан Галданов баясаһандаа бархиржархин алдаба, баруун гараа үргэбэ. Машинада дүтэлэн ошоходонь, тэрэнь хүнгэн машина байжа, Балдан бүришье ехээр хүхибэ. Һабардапаар байтарын кабинын үүдэн өөрөө нээгдэжэ, харахадань — гансал жолоошон хэбэртэй.

— Нүхэр, һайн хүн һанаагаар гэжэ, талаангаар уулзабаб, — гэбэ — Намайгаа гэртэмни хүргэжэрхииш даа. Энэ багта ойрохон байха ёһотой аад, оложо ядашоод ябанаб...

Жолоошон балай хашарһан янзагүй:

— Һуугты, һуугты! Хэрэгтэй газартатнай хүргэхэб, — гэһэн бэеэрээ машинаяа дүг гүүлэн, үйлсын дундуур шуумайшаба.

— Молодец! Бэрхэл хүбүүн байнаш! Имэл ябаха ёһотой эрэ зон! Мүнөөдэо миниш түрэһэн үдэр! Одоошье барихыса-баригдаа даа... Теэд, эндээ гэжэ хэлэхэдэ, намдашни ходол һайндэр болошохоёо һанадаг юм даа. Һамгагүй ганса бэе хүндэ юун хамаа гээшэб, залуудаа зугаалжа абаха хэрэгтэй бэшэ гү, а-аа? Бишни гартаа дүйтэй хүн байхаб, юу хээ дархалуулхада болохо. Минитээр дархалаад хаяжархихаб... миин! Байза, нүхэр, һээ-е, наншалдаад шаахаяа мартаба гэһэндэл, шамгала танилсаагүй ябаналби.

— Танилсана аабзабди даа, удангүй танилсахабди, гээд жолоошон халта гүбэд гэбэ.

— Али магад, нэгэ багые зэлд гэхэ гүш? Һамдаш нэгэ юумэн байха.

— Үгы даа, ажалаарла ябанаб...

Удангүй хүнгэн машина нэгэ гэрэй газаа тогтошобо.

— Зай, нүхэр, бууггы. Ерэхэ газартаа ерээлди даа, — гэбэ жолоошон.

Балдан Галданов баясахын ехээр баясажа, баруун гарыень бариха гэжэ оролдоно. Теэд, шофер хүбүүниинь ехэл налгай уринаар хандажа, гарһаань дүнгэн баряад, гэшхүүр өөдэ хүтэлбэ.

Гэнтэ Балданай харан гэһээнь гэшхүүр дээрэ зайн гал аһажа байба. «Үгы, минии байдаг айлайда имэ гэшхүүршье, зайн галшье үгы һэмнай» гэһэн бодол солоохойень соо үрэмдэн оробо.

Һугадаад ябагшаһаа һуража лаблажа үрдеэгүй ябатараа, үни гэртэ орошоһон байба. «Үгы, энэш, магад, гэртээ орожо ерэбэ гүб гэжэ Балдан һанаад хүхишэбэ. Орон сасуу нээрээшье эдеэнэй стол байдаг һэмнай... Теэд энэ столой саана юун офицер ерээд хүлеэжэ байна гээшэб? Магад, армиһаа табигдаһан нүхэдэйм нэгэн байба гү? Үгы теэд, танидаагүй шарай»...

Балдан бүри хүдэлдэжэ, тэрэ хүнэй урда ошожо, гараараа стол тулгалаад асууба:

— Та, энэ юун хүн аад манайда ороод байнабта?

Столой саана һуугша офицер балай бард гэһэн хэбэргүй:

—Харин, Та, юун хүн аад энэ манайда ороод байнабта? — гэжэ тос байса асууба.

— Би барилгашан Балдан Галданов гээшэб! — гэжэ Балдан шангарба.

— Би милициин сотрудник гээшэб, — гээд жолоошон харюусаба.

— Тиихэдээ...

— Тиихэдээ Та милицидэ баригдаад байна гээшэт. Һогтуугаар...

Галданов Балдан гансата абяагүй боложо, туулайдал адли тулюурхан болошоод байба. Юундэшьеб гэнтэ ээрүү болошоһон шэнги.

— Хүндэтэ, нүхэр, дарга нүхэр, юрэдөө хүлисыт, хэшээгыт! — гэжэ байгаад олон табье ойлгосогүйгөөр дурдаба, стол дээрэ шэлтэй архияа гаргаад дурадхаба.

— Энэтнай танай үмсын зөөри гээшэ. Хадагалхабди. Документнүүдээ баһа наашань асагты. Бүһээ баһа. Тамхи, шиирэеэ баһа... — гээд, дежурна офицер захирба.

Яахаб даа. гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо.

Ц. ЖАМБАЛОВ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефо[ны]

г. Улан-Удэ, ул. Лен[…] 35. Телефоны: редактор[…] 54-54, приёмная — 54[…] зам. редактора—68-08, […] редактора—62-62, отв. с[…]ретаря—50-52, секрета[…] — 66-76, отделы: парти[…] жизни — 60-91, сельс[…] хозяйства — 64-36, 63[…] пропаганды и агитаци[…] 56-23, промышленности […] строительства — 61-35, с[…]ветского строительства […]та — 69-58, культуры […] школ — 60-21, писем и […] селькоров — 67-81, инф[…]мации — 34-05, обществ[…]ная приёмная — 56-62, […]шинное бюро — 57-63, […]толаборатория — 33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00388. Заказ № 0044[…]